

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Krulíková

Důkazní prostředky v civilním procesu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dita Frintová, PhD.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 15.11.2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15.11.2017

.....
Kateřina Krulíková

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní JUDr. Ditě Frintové PhD., vedoucí mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování. Zároveň bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za jejich nekonečnou trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod.....	1
1 Dokazování v civilním procesu a pojem důkazních prostředků.....	3
1.1 Civilní proces obecně.....	3
1.2 Dokazování	4
1.2.1 Důkazní břemeno	7
1.2.2 Předmět dokazování.....	7
1.2.3 Důkaz	8
1.2.4 Právní domněnky	9
1.2.5 Nejdůležitější principy uplatňující se v procesu dokazování	10
1.2.5.1 Princip volného hodnocení důkazů	10
1.2.5.2 Princip přímosti a ústnosti.....	12
2 Důkazní prostředky obecně	14
2.1 Nepřípustné důkazní prostředky	15
2.2 Dělení důkazních prostředků.....	16
3 Důkazní prostředky výslovně uvedené v §125 OSŘ.....	18
3.1 Výslech svědka	18
3.1.1 Svědecká způsobilost	18
3.1.2 Zákonná svědecká povinnost	20
3.1.3 Průběh výslechu svědka	22
3.1.3.1 Protokolace.....	23
3.1.4 Hodnocení důkazu.....	24
3.2 Výslech osoby dle § 126a	26
3.3 Znalecký posudek	27
3.3.1 Posuzované otázky	28
3.3.2 Znalci	29
3.3.2.1 Kdo může být znalcem a podmínky.....	29
3.3.2.2 Práva a povinnosti znalce.....	30
3.3.3 Posudek	31
3.3.4 Znalecký posudek předložený účastníkem.....	31
3.3.5 Znalecký posudek vyžádaný soudem.....	31
3.3.5.1 Ustanovení znalce	32
3.3.5.2 Náležitosti znaleckého posudku	32
3.3.6 Podání znaleckého posudku	33
3.3.7 Hodnocení znaleckého posudku.....	34
3.3.8 Revizní znalecký posudek.....	35
3.3.9 Odborné vyjádření.....	35
3.4 Zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob.....	35

3.4.1	Odlišení od jiných důkazních prostředků.....	37
3.4.2	Adresáti	37
3.4.3	Odmítnutí sdělení	38
3.5	Listiny	38
3.5.1	Provedení důkazu listinou	39
3.5.2	Dělení listin	40
3.5.2.1	Veřejné listiny	40
3.5.2.2	Soukromé listiny	41
3.5.3	Hodnocení důkazu listinou.....	41
3.5.4	Specifika některých listinných důkazů a jejich hodnocení	43
3.5.4.1	Kvitanice	43
3.5.4.2	Dokazování spisem	43
3.5.4.3	Znalecký posudek předložený účastníkem.....	44
3.5.4.4	Listina, která není k dispozici	44
3.5.4.5	Kopie listiny	44
3.5.4.6	Notářské listiny	45
3.5.4.7	Exekutorský zápis	46
3.6	Ohledání.....	47
3.6.1	Ohledání předmětu při jednání před soudem	48
3.6.2	Místní ohledání.....	49
3.7	Výslech účastníků	50
3.7.1	Pravidla výslechu účastníka	52
3.7.2	Hodnocení důkazu výslechem účastníka.....	53
4	Další důkazní prostředky výslovně neuvedené v §125 OSŘ.....	54
4.1	Obrazový a zvukový záznam	54
4.1.1	Ochrana osobnosti.....	55
4.1.1.1	Bezúplatná zákonná licence úřední	56
4.1.1.2	Uplatnění soukromých práv	56
4.1.1.3	Bezúplatná zákonná licence vědecká, umělecká a zpravodajská	57
4.1.2	Zvukový záznam	58
4.1.3	Videozáznam.....	59
4.2	Sociální sítě	60
4.3	Affidavit.....	60
4.4	Elektronický dokument	61
4.5	Důkazní prostředky de lege ferenda.....	63
	Závěr	65
	Seznam použitých zdrojů	67
	Literatura a komentáře	67
	Odborné články.....	68

Právní předpisy	69
Judikatura.....	70
Abstrakt.....	72
Abstract.....	74
Název práce v anglickém jazyce / Thesis title:	76
Klíčová slova.....	76
Key words	76

Počet znaků vlastního textu diplomové práce, včetně poznámek pod čarou:

Úvod

Jako téma mé diplomové práce jsem si vybrala důkazní prostředky v civilním procesu. Důvodů, proč jsem zvolila právě toto téma, je několik. Jedním z nich je skutečnost, že důkazní prostředky se neuplatňují pouze v řízení před civilními soudy, ale jedná se o komplexní problematiku napříč řadou právních odvětví. Dalším důvodem bylo bez pochyby to, že výčet důkazních prostředků není v občanském soudním řádu uzavřen, a tudíž poskytuje poměrně širokou škálu potencionálních důkazních prostředků, které je možné zkoumat. Zároveň však právní řád definuje určitý okruh léty ověřených důkazních prostředků, které soudům umožňují, aby dospěly ke spravedlivému rozhodnutí. Mým cílem je podat jejich ucelený přehled, včetně jejich zařazení do systému občanského práva procesního a do právního řádu obecně tak, aby byla celá materie vhodná jak pro laika, tak osoby, které se již v právu orientují.

V celkem v pěti kapitolách mé práce, které dále dělím do jednotlivých podkapitol, tak v souladu s výše uvedeným nejdříve pojednávám obecně o civilním procesu a procesu dokazování a zmiňuji i některé zásady, které jsou pro tento proces stěžejními. V druhé kapitole se pak snažím definovat pojem důkazních prostředků a obecně vymezit jejich charakter. Dále se v následující, třetí kapitole, již zabývám konkrétními důkazními prostředky, které výslovně upravuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Postupně tak pojednávám o výslechu svědka, o tom, kdo může být svědkem a jaká jsou jeho specifika i postup soudu, a to od předvolání až po hodnocení důkazu, včetně specifik výpovědi osoby, která byla statutárním orgánem právnické osoby či jeho členem v době, kdy nastaly události, které jsou významné pro dané řízení před soudem. Následně věnuji pozornost znaleckému posudku, včetně odpovědi na otázku, kdo je znalec a jakou podobu musí mít znalecký posudek. Opomenuty nezůstávají ani listiny, ohledání či výslech účastníků, přičemž se vždy snažím uvést čtenáře do problematiky a upozornit na specifika jednotlivých důkazních prostředků. Snažím se poukazovat také na judikaturu, kterou považuji za zajímavou a určující pro daný důkazní prostředek. Posledním z klasických důkazních prostředků, kterým se věnuji, jsou zprávy a vyjádření orgánů a fyzických a právnických osob.

Ve své práci se zabývám také důkazními prostředky, které občanský soudní řád ve svém výčtu § 125 výslovně neuvádí. Užití takových důkazních prostředků, se věnuji v předposlední kapitole své práce. V případě důkazních prostředků, které nemají oporu

v zákoně, vycházím zejména z judikatury obecných soudů a Ústavního soudu. Jedná se například o záznam, a to jak zvukový, tak obrazový.

Všechny poznatky, které uvádím ve své práci, jsem čerpala z literatury, a to jak z publikací určených pro studenty právnických fakult, tak z komentářů k jednotlivým procesním předpisům. Dále odkazuji na články publikované v odborných časopisech a v neposlední řadě čerpám také ze samotných právních předpisů, které danou materii upravují.

1 Dokazování v civilním procesu a pojem důkazních prostředků

1.1 Civilní proces obecně

Civilní proces je jedním z druhů řízení před soudem. Oddělení jednotlivých druhů soudního procesu je výsledkem historického vývoje. Z původně jediného, dá se říci všeobecného, řešení sporů před soudem se vydělilo například trestní či ústavní právo. Na rozdíl od původního „obecného sporu o právo“ současný civilní proces neřeší jen sporné věci, neboť nyní již rozhoduje v řadě řízení nesporných. Civilní proces se vyznačuje rovností všech subjektů a účastí nestranného a nezúčastněného třetího (soudu), a zároveň tím, že se zabývá zejména poměry soukromoprávními, to ovšem nikoli výlučně. Civilní proces lze definovat například jako „*soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudu a dalších procesních subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním poměrům.*“¹

Občanské právo procesní, které upravuje civilní proces, je třeba odlišit od práva hmotného. Rozdíly lze spařovat jak v povaze, tak principech, na kterých je civilní proces postaven. Jak napsal již prvorepublikový civilista profesor Václav Hora, hmotné právo stanoví, kterých skutečností je třeba k tomu, aby určité právo vzniklo, trvalo a zaniklo. V rámci procesu se pak rozhoduje, zda je nárok uplatňovaný stranou odůvodněn.²

Postup soudu a účastníků v civilním procesu upravuje zejména občanský soudní řád³, a také řada dalších zákonů, jako je zákon o zvláštních řízeních soudních⁴ či exekuční řád⁵. Pramenem civilního práva je pak i řada ústavněprávních předpisů, zejména

¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 33 a násl.

² HORA, Václav, SPÁČIL, Jiří, ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR).

³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“)

⁴ Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“)

⁵ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. (dále jen „exekuční řád“).

Ústava⁶, Listina základních práv a svobod⁷ a zákon o soudech a soudcích, další vnitrostátní právní normy a některé předpisy evropského práva.

Rozlišujeme několik druhů civilního procesu, mezi něž patří zejména řízení nalézací a vykonávací. V řízení nalézacím soud zjišťuje, co je právem, nebo jej nalézá. Nalézací řízení se dělí na řízení sporné a nesporné. V otázce, co je kritériem určení, zda se jedná o řízení sporné či nesporné, nepanuje mezi právníky shoda. Více odborníků se však přiklání k teorii, podle které je dělícím kritériem, zda má řízení funkci reparační (tj. napravení porušení práva v případě sporného řízení) nebo funkci preventivní (tj. vyvarovat se sporům tím, že se právní poměry postaví na pevný základ). Vykonávací řízení poté vynucuje plnění na základě rozhodnutí soudu či jiného exekučního titulu, pokud není plněno dobrovolně. Je třeba ještě zmínit, že rozlišujeme také řízení insolvenční, které má prvky jak řízení vykonávacího, tak nalézacího. Dále najdeme v civilním procesu i řadu institutů, které nelze jednoznačně podřadit pod některé z výše uvedených řízení.

1.2 Dokazování

Rozhodování v civilních věcech (ať už sporných, či nesporných) musí být opřeno o určité poznatky soudu o skutečnostech významných pro rozhodovanou věc. Poznatky rozlišujeme dvojí: právní a skutkové. Právními poznatky je míněna znalost objektivního práva, zatímco poznatky skutkovými je míněna znalost konkrétních skutečností významných pro dané řízení. Například v případě sporu z úvěrové smlouvy je vždy nutné, aby soud znal okolnosti týkající se času, místa a obsahu ujednání o poskytnutí úvěru, dále to, zda dlužník splácel, v jaké výši, apod., aby mohl zjistit, zda je předmětný dluh již splacen či nikoli. Zároveň musí soud znát i objektivní právo, aby mohl posoudit, zda byl úvěr poskytnut v souladu se zákonem a zda se například nejednalo o lichvu a podobně. Soud své poznatky získává za prvé na základě znalosti práva, přičemž platí *iura novit curia*, tedy soud zná právo, a za druhé získává poznatky o skutečnostech významných pro řízení pomocí procesu dokazování: „*Účelem procesního dokazování je dobrat se pokud možno pravdivých poznatků o rozhodujících*

⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“).

⁷ Listina základních práv a svobod, vyhlášena Usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“).

*skutečnostech, jejichž poznání slouží soudu jako podklad pro spravedlivé, správné a zákonné rozhodnutí“.*⁸

Soud se tak vždy snaží zjistit pravdu o skutečnostech, které mají význam pro rozhodnutí. Vyvstává ovšem otázka, co se považuje za objektivní pravdu, jelikož ta je obecně velmi těžko zjistitelná. Právní řád České republiky neposkytuje žádné měřítko, které by na tuto otázku odpovědělo. V zásadě proto většina odborníků shledává, že posouzení pravdy je jen a jen na soudu, respektive na soudci či senátu, který v dané věci vede řízení a rozhoduje. V tomto mu pomáhá právě dokazování, prostřednictvím kterého se soudce přesvědčuje o skutečnostech důležitých pro řízení před soudem a posuzuje jejich pravdivost. Pravdivé pak budou ty poznatky, o jejichž pravdivosti se soud přesvědčil. Toto přesvědčení by mělo být přezkoumatelné, a proto je nutné, aby soud své poznatky a jejich hodnocení patřičně odůvodnil. S tím pak přímo souvisí otázka hodnocení důkazů, na kterou se snaží odpovědět zásada volného hodnocení důkazů, o které pojednávám dále v části 1.2.5.2 této práce. V neposlední řadě je pak nezbytná také určitá kvalita osoby rozhodujícího soudce, ať už z hlediska vzdělání či hlediska mravního, a dále z hlediska určitých „životních zkušeností“ a jiné kvality osoby soudce.

Pojem dokazování lze vykládat v obecné češtině několika způsoby. Nejde pouze o pojem procesně právní, ale i o pojem obecný, používaný například v matematice či dokazování jako součást logiky. Proto je třeba odlišit dokazování procesní, tedy dokazování ve smyslu OSŘ, a dokazování v rámci jiných vědních oborů, přičemž prvně jmenované je značně širší, jelikož zahrnuje i postupy, které ve smyslu logickém dokazováním nejsou, například důkaz ohledáním. Procesní dokazování je charakterizováno jako procesním právem upravený postup, který neumožňuje odchýlení, a to z důvodu dodržení zásad a záruk spravedlivého procesu. Probíhá v rámci soudního řízení, tedy v rámci řešení sporu mezi stranami, a to před nezúčastněným třetím, kterým je zpravidla soud. Ten se pak v rámci procesního dokazování snaží účastníci přesvědčit o pravdivosti svých tvrzení. Ne vždy je však možné, aby byly všechny skutečnosti osvětleny natolik, že dojde k prokázání tvrzení některé ze stran, a taková skutečnost pak zůstává nejasná. Soud v takovém případě nemůže nechat věc nerozhodnutu, protože by se jednalo o odepření spravedlnosti. Právní úprava tedy

⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 219 a násl.

upravuje i postup pro takové situace, jež umožní soudu i přesto rozhodnout. K tomu slouží institut důkazního břemene, důkazní povinnosti a zároveň ustanovení, která mají za cíl usnadnit dokazování v případech, kdy je prokázání určité skutečnosti obtížné nebo dokonce nemožné. Jedná se o právní domněnky, které již mají s logickým dokazováním, které známe například z matematiky, pramálo společného.⁹

Dokazování je upraveno v občanském soudním řádu v části třetí, hlavě druhé. Občanský soudní řád uvádí několik nadpisů ustanovení, které neoznačují klasické části zákona, jak je známe, tedy například díl, oddíl a podobně, ale slouží spíše k lepší orientaci v předpise. Jedná se o „důkazní povinnost“ obsaženou v §120 a §121, provádění důkazů uvedené v § 122 - § 124, a dále pro mou práci velmi důležitou část nazvanou „důkazní prostředky“, to jest §125 - § 131 a část nazvanou „hodnocení důkazů“ označující § 132 - § 136.

Dokazování samotné je považováno za nezbytnou součást civilního procesu a je označováno za jeho páteř. Je třeba však zmínit, že ne vždy soud dokazování provádí. To se může stát například v případě, kdy se strany ve všech svých tvrzeních shodnou, ta se pak označí za nesporná a soud zkoumá jen právní stránku věci. Obecně však platí, že taková situace je v praxi spíše výjimečná, respektive téměř nenastává.

Dokazování je prováděno zejména při jednání. Z tohoto pravidla ovšem existují výjimky. Jednou z výjimek je například ustanovení § 18 ZŘS¹⁰ Dále je možné od této zásady odklonit, například pokud je to účelné. Přihlížet k účelnosti je třeba i v tom případě, pokud důkaz provádí soud dožádaný. Při provádění důkazů se vyžaduje přítomnost účastníků a jejich obecné informování. Přítomnost účastníků není v současné době striktně vyžadována, postačí totiž přítomnost jejich právních zástupců. Při jednání

⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 229-230.

¹⁰ §18.ZŘS:

„(1) Považuje-li to soud za vhodné, svolá k přípravě a projednání věci jiný soudní rok a přizve k němu účastníky. Při jiném soudním roku dá soud účastníkům prostor, aby se k věci vyjádřili, nebo zjistí jejich stanoviska jiným vhodným způsobem. Dokazování lze při jiném soudním roku provádět, jen je-li to účelné a umožňuje-li to povaha věci.

(2) Způsob, místo a průběh jiného soudního roku určuje předseda senátu opatřením. Jiný soudní rok se může konat mimo soudní budovu nebo mimo obvyklou úřední dobu soudu. Z jiného soudního roku může předseda senátu vyloučit veřejnost.“

je třeba následně sdělit výsledky dokazování. K tomuto se pak váže i právo účastníků vyjádřit se k důkazním návrhům a provedeným důkazům.¹¹

1.2.1 Důkazní břemeno

Důkazní břemeno, latinsky *onus probandi*, je institut spočívající v povinnosti účastníka řízení prokázat před soudem určitou skutečnost. Účastníkovi, který nese důkazní břemeno a toto břemeno se mu nepodaří unést, tedy se mu nepodaří prokázat tvrzené skutečnosti, hrozí prohra sporu.¹² Zpravidla ponese důkazní břemeno ten, komu je ta která prokazovaná skutečnost ku prospěchu.

1.2.2 Předmět dokazování

Předmětem dokazování je obecně řečeno to, co má být dokázáno. V případě civilního procesu se jedná o určité skutečnosti, které jsou významné pro rozhodování soudu ve věci a zároveň jsou dle skutkových tvrzení sporné či pochybné.

Občanský soudní řád poskytuje ve svém ustanovení § 121 uzavřený negativní výčet skutečností, které nejsou předmětem dokazování. Jsou to například tzv. notoriety, tedy skutečnosti obecně známé. Notoriety jsou definovány jako skutečnosti, které jsou obecně známé, nebo skutečnosti, které lze snadno získat z médií, literatury a podobně.¹³ Označení skutečnosti za notoriety se ovšem řídí určitými pravidly. Pokud soud označí některé skutečnosti za notoriety, musí účastníkům řízení umožnit, aby se k povaze takové skutečnosti vyjádřili, a zároveň zajistit, aby jim bylo umožněno dokazovat nesprávnost takového poznatku. Proto se předpokládá, že soud účastníky s takovou skutečností označenou za notoriety seznámí, aby mohli procesně reagovat. V opačném případě by v důsledku nedodržení tohoto postupu mohlo dojít k překvapivému rozhodnutí, které by způsobilo porušení práva na spravedlivý proces. Taková situace nastane například, pokud soud druhého stupně rozhodne na základě skutečnosti označené za notoriety, která ovšem nebyla tvrzena v řízení před soudem prvního stupně nebo před soudem prvního stupně ani nijak nevyšla najevo, tudíž k ní soud stupně

¹¹ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 283.

¹² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 75.

¹³ SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol.:. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 438.

druhého nemohl přihlídnout, a to ani z vlastní iniciativy, ani z iniciativy účastníků. Jednalo by se totiž o porušení principu neúplné apelace.^{14 15}

Vedle notorií jsou okolnostmi, které nejsou předmětem dokazování také skutečnosti, o kterých získal soud poznatky při své úřední činnosti (pro tyto platí obdobně výše uvedené). Předmětem dokazování nejsou ani vnitrostátní právní předpisy, tedy předpisy, které byly zveřejněny ve Sbírce zákonů ČR, Sbírce mezinárodních smluv či jim předcházejícím sbírkám právních předpisů ČR, tedy zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády, vyhlášky ministerstev, mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána a další právní předpisy. Dále se jedná např. o judikaturu Ústavního soudu, pokud jsou splněny zákonem dané předpoklady pro její závaznost. Naopak předmětem dokazování jsou zahraniční právní normy a některé právní normy nižší právní síly, jako jsou například vyhlášky obcí.¹⁶

1.2.3 Důkaz

Pojmem důkaz se dle OSŘ rozumí v zásadě dvě věci. Za prvé se jedná o pojem důkazu jakožto důkazního prostředku, za druhé se jedná o důkaz ve smyslu prokázání určité skutečnosti. Zatímco zákon používá pojem nejednoznačně, teorie používá pojem důkaz ve smyslu druhého z obou pojetí, tedy jako poznatek o určité skutečnosti. Takový poznatek soud získává prostřednictvím procesního dokazování a v zásadě platí, že soud může ve svém rozhodování zohlednit pouze takové poznatky, které sám učinil v rámci řízení před soudem.¹⁷

Důkazy dělíme na přímé a nepřímé. Důkazy přímé jsou takové, které přímo prokazují určitou skutečnost, vztahují se tedy k samotné prokazované skutečnosti. Příkladem přímého důkazu je například výpověď svědka, ve které svědek uvádí, že viděl určitou osobu na konkrétním místě, což je skutečnost, jež má být před soudem prokázána. Bude se jednat například o dokazování ve sporu souseda A a souseda B, v němž by soud

¹⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 501-502: „*Princip neúplné apelace se u nás uplatňuje v odvolacím řízení. Apelační princip obecně je principem, který umožňuje přezkum rozhodnutí jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. Účastník se tedy může domáhat přezkumu jak z důvodu skutkových vad, tak z důvodu vad právních. Princip neúplné apelace pak omezuje apelační princip v tom směru, že soud může použít jako podklad pro rozhodnutí pouze skutečnosti a důkazy, které byly provedeny již před soudem prvního stupně a na rozdíl od principu úplné apelace neumožňuje užít nové, v prvním stupni neuvedené, skutečnosti a důkazy, tzv. nova či novoty*“.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2537/2011.

¹⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), op.cit s. 225 a násl.

¹⁷ Jedná se o projev zásady přímosti, o které krátce pojednávám dále ve své práci.

rozhodoval o náhradě škody za ořez vzácného stromu, přičemž třetí soused C, vystupující před soudem jako svědek, by vypovídal, že viděl souseda B ořez skutečně provést. Naopak důkaz nepřímý vyžaduje další myšlenkovou operaci k tomu, aby bylo dosaženo určitého poznání. Pokud použijeme shora uvedený příklad, tak by se jednalo o situaci, kdy soused C sice neviděl souseda B, jak provádí ořez, ale byl u toho, když si soused B zakoupil motorovou pilu a informoval se o tom, zda je dostatečně výkonná na to, aby zvládla i tvrdé dřevo předmětného vzácného stromu. Nepřímým důkazem by také bylo, kdyby v době, kdy mělo dojít k ořezu, byl žalovaný soused na dovolené v Chorvatsku, a proto nemohl být na své zahrádce a přes plot provádět ořez stromu.

Přímý a nepřímý důkaz je třeba odlišit od přímého a nepřímého důkazního prostředku. Přímý důkazní prostředek umožňuje soudu přímo vnímat rozhodné skutečnosti, naproti tomu nepřímý důkazní prostředek pouze zprostředkovává poznatky o skutečnostech. Více o nich pojednávám níže.

1.2.4 Právní domněnky

Právní domněnky a fikce jsou instituty, které usnadňují procesní dokazování. Umožňují soudu, aby učinil určitý poznatek, aniž by byl takový poznatek bezpečně prokázán. Zpravidla se jedná o určitý předpoklad, který vychází ze zkušenosti, že daný závěr je pravděpodobný.¹⁸ Právní domněnky a fikce nejčastěji poznáme v textu zákona podle uvozující fráze „má se za to“, „platí, že“ a „považuje se za“. Domněnky dělíme na vyvratitelné a nevyvratitelné. Vyvratitelná domněnka (nejčastěji fráze „má se za to, že“) spočívá v tom, že soud má považovat určitý závěr za zjištěný, přičemž připouští důkaz opaku. Důkaz opaku je takový důkaz, který domněnku přímo nevyvrací, ale dokazuje opak. Lze tedy říci, že domněnka platí, dokud není prokázán opak, přičemž zákon zpravidla zároveň poskytuje lhůtu k jeho prokázání. Zákon tedy výslovně počítá s tím, že závěr vyvozený pomocí domněnky nemusí odpovídat pravdě. Jako typický případ domněnek bývají uváděny domněnky otcovství¹⁹ (tedy domněnky, které stanoví, kdo je otcem dítěte, zpravidla v závislosti na době, kdy se dítě narodilo a na dalších okolnostech, například: „*Narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třetího dne poté, co manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, anebo poté,*

¹⁸ Takový závěr ovšem nemusí platit bez výjimky. Často může jít o domněnku, která pouze ukládá soudu, aby vzal něco za prokázané, aniž by to bylo pravděpodobné, ba dokonce v případě právní fikce může jít o závěr, který je zcela jistě v rozporu s pravdou.

¹⁹ §776 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (dále jen „občanský zákoník“).

co byl manžel matky prohlášen za nezvěstného, má se za to, že otcem je manžel matky. ²⁰).

Nevyvratitelná domněnka naopak nepřipouští důkaz opaku. Je to domněnka, kterou lze vyvrátit pouze prokázáním, že daná domněnka neplatí, tedy tzv. protidůkazem, který de facto popírá její samotnou existenci.²¹ Nevyvratitelnou domněnku zpravidla uvádí fráze „platí, že“ a nalezneme ji například v zákoníku práce v §65 odst. 2, který mimo jiné stanoví, že „*Pokračuje-li zaměstnanec po uplynutí sjednané doby (§ 48 odst. 2) s vědomím zaměstnavatele dále v konání práci, platí, že se jedná o pracovní poměr na dobu neurčitou.*“²²

Třetí výše uvedená fráze „považuje se za“ je zase typická pro právní fikci. Právní fikci lze definovat jako vědomý rozpor se skutečností, který ovšem právní řád výslovně stanoví a používá, a to pouze tam, kde je to nezbytné. Typickým příkladem právní fikce je fikce doručení, která je stanovena v § 50c o. s. ř. Ten stanoví, že pokud adresát bezdůvodně odmítne přijmout písemnost, tak je doručena se všemi právními důsledky dnem, kdy bylo přijetí odmítnuto. I v případě fikce lze použít k vyvrácení pouze protidůkaz. Například v případě fikce doručení je protidůkazem, pokud adresát prokáže skutečnost, že nebyl vůbec zastížen.²³

1.2.5 Nejdůležitější principy uplatňující se v procesu dokazování

1.2.5.1 Princip volného hodnocení důkazů

Jedním z principů, který úzce souvisí s otázkou dokazování a důkazních prostředků, je princip volného hodnocení důkazů. Tento princip stanoví, že soudce volně dle vlastního uvážení hodnotí důkazní prostředky a jejich váhu, a posuzuje, zda důkazní prostředek prokazuje určitou skutečnost či nikoli. Protipólem k tomuto principu je potom legální teorie důkazní, nazývána také legální teorie průvodní, která výslovně přičítá konkrétním důkazním prostředkům určitou váhu, případně stanoví, které skutečnosti je třeba prokazovat určitým důkazním prostředkem. Tato zásada se projevuje například

²⁰ §776 odst. 1. občanského zákoníku.

²¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 229-230.

²² Zákon č. 262/ ze dne 21. dubna 2006 Sb, zákoník práce.

²³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 230.

u hodnocení veřejných listin, o kterých pojednávám v části 3.3.2.1 své práce. Současný civilní proces je u nás postaven na zásadě volného hodnocení důkazů.²⁴

Například Nejvyšší soud²⁵ ve svém rozhodnutí ze dne 19. 5. 2010 definoval hodnocení důkazů jako myšlenkovou činnost soudu, „*kteřou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění (zda jsou použitelné pro zjištění skutkového stavu a v jakém rozsahu, popřípadě v jakém směru). Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoli. Vyhodnocení důkazů z hlediska pravdivosti předpokládá též posouzení věrohodnosti důkazem poskytované zprávy podle druhu důkazního prostředku a způsobu, jakým se podle zákona provádí.*“²⁶ Je třeba ale uvést, že výše uvedené závažnosti a zákonnosti se však zásada volného hodnocení netýká.

Soud podle profesora Václava Hory hodnotí v rámci civilního procesu v zásadě tři aspekty prokazovaných skutečností, a to které skutečnosti jsou rozhodné, které z rozhodných skutečností jsou sporné a které ze sporných skutečností jsou pravdivé. S prvním aspektem pomáhá soudci hmotné právo a druhý je zřejmý ze samotných výsledků řízení. Třetí aspekt je nejproblematictější. Soudce nemůže sám na takovou otázku odpovědět, protože není vševědoucí. Proto je třeba, aby mu zákon poskytl zařízení, které mu tento úkol usnadní. Proto používá právě důkazy.²⁷

Soud důkazy hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě i všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti.²⁸ Tato formulace dává soudcům poměrně velký prostor pro to, aby řádně uvážili každý z důkazů. Zároveň tím ale klade na soudce velký požadavek jako na osobu, a to nejen z hlediska vzdělání, ale i z hlediska životních zkušeností a schopnosti rozeznat pravdu. S tímto přímo souvisí zásada koncentrační,

²⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 76-77.

²⁵ Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“)

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2441/2008.

²⁷ HORA, Václav, SPÁČIL, Jiří, ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnícká díla (Wolters Kluwer ČR). s. 301-302.

²⁸ § 132 OSŘ.

kteřá usnadňuje soudci jeho úkol tím, že v určitém okamžiku řízení již není možné, aby účastníci navrhovali nové důkazy.

V zásadě platí požadavek, aby došlo k rozhodnutí ve věci co nejrychleji.²⁹ Proto by soudce měl do soudní síně přicházet připraven a s předběžným názorem na věc. Soud provádí důkazy při jednání a za přítomnosti účastníků. Díky tomu může sledovat reakce účastníků na jednotlivé provedené důkazy a podle toho si učinit obrázek. Tuto výhodu má zejména důkaz výslechem, kdy soudce může posuzovat jak samotný postoj a vystupování vyslychaného, tak jeho výpověď po obsahové stránce. První z těchto aspektů není možné vyčíst ze spisu a často má velký vliv na hodnocení takového důkazu.

V rámci uplatnění zásady volného hodnocení důkazů soud nehodnotí důkazy pouze vzhledem k ostatním provedeným důkazům, ale také vzhledem k tvrzením účastníků. Z hodnocení jednotlivých důkazů a jejich vzájemného souladu a jejich rozporu soud učiní skutková zjištění a závěr.³⁰ Otázkám hodnocení jednotlivých důkazních prostředků se zabývám v jednotlivých částech věnovaných těmto důkazním prostředkům.

1.2.5.2 Princip přímosti a ústnosti

V rámci procesu dokazování se uplatňuje celá řada dalších zásad. Jedna ze zásad, které přímo souvisí s dokazováním, je i zásada přímosti a ústnosti. Jedná se o princip, který se neuplatní pouze v dokazování, ale vládne celému civilnímu procesu. Tento princip se týká spíše jednání než řízení jako celku.

Zásada ústnosti stanoví, že v civilním procesu a při řízení před orgánem veřejné moci obecně je podstatné to, co bylo soudu ústně předneseno či sděleno. Proto například při provádění důkazu listinou zákon v první řadě stanoví požadavek na přečtení listiny, či ústní sdělení jejího obsahu. Tato zásada není narušena požadavkem na písemné zaznamenání průběhu jednání ani tím, že je účastníkovi umožněno odkázat na obsah písemného podání.

Zásada přímosti znamená, že soud je v přímém styku s účastníky a tím bezprostředně souvisí s oběma výše uvedenými zásadami, tedy zásadou volného hodnocení důkazu

²⁹ Promítnutí zásady hospodárnosti, zásady rozhodnutí v jediném jednání a zásady předvídatelnosti.

³⁰ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 348-355.

a zásadou ústnosti. Zásada přímosti je ovšem omezena tím, že účastník se k řízení nemusí osobně dostavit a zpravidla postačí, že se k jednání dostaví jeho právní zástupce. Na druhou stranu soud může vždy rozhodnout o povinnosti účastníka dostavit se k soudu, zejména za účelem jeho přímého výslechu.³¹

³¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 73 a násl.

2 Důkazní prostředky obecně

Důkazní prostředky jsou upraveny v §125 až § 131 občanského soudního řádu.

Ustanovení

§ 125 vymezuje pojem důkazních prostředků jako všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci a dále uvádí jejich demonstrativní výčet. Mezi ně řadí výslech svědka, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání osob a věcí, tedy takových důkazních prostředků, „*kteřé se v průběhu historického vývoje civilního procesu nejvíce osvědčily.*“³² Zároveň vzhledem demonstrativní povaze výčtu lze použít i řadu dalších důkazních prostředků, které § 125 výslovně neuvádí. Toto koresponduje s principem volného hodnocení důkazů, o němž pojednávám v kapitole 1., části 1.2.5.1. Při hodnocení takových důkazů musí soud postupovat co nejvíce obezřetně a případně je doplňovat dalšími důkazy.

V souladu s judikaturou lze v současné době použít i důkazní prostředky našemu právu dosud neznámé, jako je například tzv. affidavit, který lze charakterizovat jako písemné prohlášení účastníka k výzvě soudu, prostřednictvím kterého odpovídá na otázky formulované soudem a kterým lze zejména v oblasti anglo-amerického práva nahradit výslech určité osoby.³³ Tomuto institutu budu věnovat krátké pojednání dále ve své práci. Mezi dalšími důkazními prostředky, které náš právní řád výslovně neupravuje lze zmínit například zvukový či obrazový záznam, fotografie a další. Takové důkazní prostředky lze použít pouze, pokud soud (zpravidla na návrh účastníka řízení) použití takového důkazního prostředku připustí. V případě, že se tak stane, je nezbytné, aby soud zároveň určil i způsob provedení takového důkazu.³⁴

V právním řádu České republiky najdeme i řadu ustanovení, která se řídí zásadou legální teorie průvodní a stanoví tak, že některé skutečnosti mohou být prokázány pouze určitým důkazním prostředkem, například dle § 175 OSŘ je třeba prokázat existenci pohledávky důkazem směnky či šeku k tomu, aby mohl být vydán směnečný či šekový platební rozkaz.³⁵ Zásada legální teorie průvodní bývá nazývána také jako zásada

³² HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky, online dostupný na www.beckonline.cz.

³³ Tamtéž.

³⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 233-234.

³⁵ Tamtéž, s.73 a násl.

legální teorie důkazní. O této zásadě pojednávám výše. Jedná se o zásadu, která stojí proti zásadě volného hodnocení důkazů a v civilním řízení se objevuje pouze zřídka.³⁶

Některé právní předpisy přímo uvádí důkazní prostředky, které nejsou uvedeny v § 125 o.s.ř. a které lze použít v procesu dokazování, například se jedná o řízení ve věcech sociálního zabezpečení a důchodového pojištění: „V řízení o dávkách podle tohoto zákona lze použít k důkazu záznamy na technických nosičích dat, mikrografické záznamy, tištěné produkty optického archivačního systému a tištěné nebo fotografické produkty jiné výpočetní techniky místo originálu listiny, podle jehož obsahu byly pořizeny, pokud z povahy věci nevyplývá, že je třeba předložit originál nebo úředně ověřený opis listiny“.³⁷

Ať už je před soudem prováděn jakýkoli důkazní prostředek, je třeba vždy myslet na to, že každý má svá specifika. Například vyslýchaný svědek může být vázán mlčenlivostí o utajovaných informacích nebo mohou být takové utajované informace uvedeny v některé z předkládaných listin. Dle § 124 je nutné, aby byl před výslechem o takových skutečnostech svědek mlčenlivosti zproštěn příslušným orgánem. Přiměřeně to pak platí i o jiných důkazních prostředcích.³⁸

2.1 Nepřípustné důkazní prostředky

Vedle důkazních prostředků, které lze před soudem použít, je třeba zmínit i ty, které použít nelze. Za obecně nepřípustné se považují důkazní prostředky, které byly získány v rozporu se zákonem. Nepřípustnost takových důkazů není výslovně upravena, ale vyplývá z ústavně právních ustanovení a dále z obecných ustanovení civilního procesu. V Ústavě takovou úpravu nalezneme v čl. 90, věta první, která zakotvuje, že soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.³⁹ Obecná ustanovení občanského soudního řádu, zejména ustanovení §1 - §3 potom (mimo jiné) zakotvují spravedlivou ochranu práv a oprávněných a chráněných zájmů, ochranu proti jejich zneužití a právo každého domáhat se ochrany před soudem. Spravedlivé ochrany zájmů ovšem není možné docílit použitím nezákonných

³⁶ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 35.

³⁷ §68a Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

³⁸ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 285.

³⁹ Čl. 90 Ústavy: „Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.“

prostředků, a proto soud nemůže přihlídnout k nezákonným důkazním prostředkům, tedy například takovému důkazu, který byl opatřen trestnou činností. Vzhledem k faktu, že soud k nezákonnému důkaznímu prostředku nemůže přihlídnout, nebude ho ani provádět.^{40 41} Za nezákonný lze také označit například: důkaz, na který se vztahuje povinnost mlčenlivosti bez souhlasu oprávněného,⁴² výslech svědka přes jeho nesouhlas,⁴³ výslech účastníka přes jeho nesouhlas nebo lze-li dokazovanou skutečnost prokázat jinak,⁴⁴ důkaz porušující práva duševního vlastnictví a další.⁴⁵

Zvláštním případem potom bude otázka provádění důkazů získaných v rozporu s právem na ochranu osobnosti. Zájem na ochraně osobnosti je v posledních letech čím dál tím více aktuální, a to zejména v souvislosti s dokazováním záznamem, jak už zvukovým či obrazovým, pořízeným bez souhlasu nahrávané osoby. Často se totiž stává, že soud je postaven před volbu, zda upřednostnit právo účastníka řízení, tedy právo předkládat důkazy, které prokazují jeho tvrzení, nebo zda dát přednost právu na ochranu osobnosti. V této otázce opakovaně rozhodoval Ústavní soud. Obecně bylo judikaturou dovozeno, že k tomuto problému je třeba přistupovat prostřednictvím testu proporcionality (nebo také poměřování cíle a prostředku).^{46 47} Samotná otázka přípustnosti zvukového záznamu jako důkazního prostředku, jeho specifik a obecné pojednání o něm uvádím níže v části o jednotlivých důkazních prostředcích, konkrétně v kapitole 4. mé práce, kde se zabývám důkazními prostředky, které nejsou výslovně uvedeny v demonstračním výčtu § 125 OSŘ.

2.2 Dělení důkazních prostředků

Důkazní prostředky podobně jako důkaz (ve smyslu důkazu jakožto poznatku o určité skutečnosti) můžeme dělit na přímé a nepřímé. Za přímý důkazní prostředek se považuje takový důkazní prostředek, který umožňuje přímé poznání určité skutečnosti. Typicky se jedná o ohledání osoby, místa či věci. Ostatní důkazní prostředky jsou

⁴⁰ § 120, odst. 1, věta druhá OSŘ.

⁴¹ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014., s. 304.

⁴² § 129 OSŘ.

⁴³ § 126, odst. 1, věta třetí OSŘ.

⁴⁴ § 131, odst. 1 OSŘ.

⁴⁵ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 305. (Přehled nezákonných důkazů).

⁴⁶ Tento test poměřuje zásahy do zaručených práv, a to celkem ve třech krocích. Nejprve se posuzuje cíl, tedy jeho přípustnost, vhodnost tohoto cíle, dále se posoudí potřebnost (tedy, zda by daného cíle nebylo možné dosáhnout jinak) a nakonec dojde k poměřování, tedy k zhodnocení kolize jednotlivých zájmů.

⁴⁷ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 283- 285.

považovány za nepřímé, jelikož pouze podávají zprávy o skutečnostech a tím zprostředkovávají soudu určité poznání. Důkazní prostředky mohou být zprostředkované osobami (například výslech svědka, znalce či účastníků), nebo věcmi (typicky listinami).⁴⁸

⁴⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 222.

3 Důkazní prostředky výslovně uvedené v §125 OSŘ

3.1 Výslech svědka

Výslech svědka je nejběžněji užívaným důkazním prostředkem, a to i přes to, že lidská paměť je poněkud nespolehlivá a v současné době existuje řada medií, na kterých lze zachytit určité skutečnosti spolehlivěji.⁴⁹ Je jedním z důkazních prostředků, které přímo zmiňuje občanský soudní řád ve svém demonstrativním výčtu, a to hned na prvním místě v §125 OSŘ. Dále se otázkou výpovědi svědka zabývá i § 126 OSŘ, který upravuje nejen povinnost svědčit, ale i průběh samotného výslechu.

3.1.1 Svědecká způsobilost

Svědkiem může být jakákoli fyzická osoba, která vnímala určité skutečnosti vlastními smysly a zároveň je schopna podat o těchto skutečnostech soudu zprávu. Z povahy svědecké výpovědi dále vyplývá i povaha způsobilosti být svědkem. Není třeba, aby osoba svědka byla svéprávná, jelikož jedinou podmínkou svědecké způsobilosti je schopnost svědka vnímat a následně podat zprávu o tom, co vnímal. Tak tedy může být svědkem i osoba, která není plně svéprávná, ať už z důvodu nedostatku věku, či z důvodu omezení svéprávnosti pro duševní chorobu, která ovšem neovlivňuje jeho svědeckou způsobilost. Je třeba brát na zřetel i fakt, že každý, kdo vnímal určitou skutečnost, ji vnímal určitým způsobem, klidně odlišným od ostatních osob. Jeden svědek tytéž skutečnosti může odlišně pochopit, a tudíž i jinak reprodukovat než svědek jiný, který ovšem vnímal stejnou skutečnost ve stejný čas. Svědek nemusí být ani nepodjatý, ani nestranný. Svědkem může být i osoba, která záměrně vypovídá ve prospěch či neprospěch některého z účastníků. To, že je svědek podjatý, nevylučuje podání výpovědi, nicméně soud při hodnocení důkazu k takové skutečnosti přihlédně. Zvláštním svědkem potom bude tzv. znalecký svědek, což je osoba, která vypovídá před soudem jako svědek, ale zároveň má takové odborné znalosti, které jí umožňují, aby vnímané skutečnosti zároveň odborně posoudila. Typicky by se jednalo o lékaře, který byl svědkem úrazu. To, že před soudem vypovídá znalecký svědek, ovšem nezbavuje soud povinnosti ustanovit znalce, pokud dojde k naplnění zákonných důvodů.⁵⁰ Svědkovi zásadně nepřísluší, aby hodnotil vnímané skutečnosti, a nepřísluší mu ani, aby na základě těchto skutečností činil jakékoli skutkové a právní závěry. Soud tak svědka

⁴⁹ Například záznamy hovorů a jiné technické a komunikační prostředky.

⁵⁰ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 235 a násl.

ohledně takových závěrů nemůže vyslechnout a zároveň, pokud je svědek během své výpovědi vyjádří, soud k nim nesmí při hodnocení jeho výpovědi přihlížet. Například pokud svědek ve své výpovědi vyjádří názor na to, jaký je po právní stránce výsledek jednání, které přímo souvisí s předmětem výslechu, nevypovídá v tu chvíli o tom, co vnímal svými smysly, vypovídá spíše o určitém svém úsudku a soud k takovým úsudkům nepřihlíží.⁵¹

Svědkiem nemůže být účastník řízení. Výslech účastníka řízení je považován za samostatný důkazní prostředek, ač se řada pravidel výslechu svědka uplatní i zde. Dále nemůže svědčit ani soudce, jakožto nezúčastněný třetí, který v dané věci rozhoduje. To, že je soudce svědkem určité události, o které by následně měl rozhodovat, je důvodem pro vyloučení soudce z projednávání věci. Výjimku tvoří i výslech osoby, která je statutárním orgánem právnické osoby jakožto účastníka řízení. Taková fyzická osoba může být vyslechnuta pouze jako účastník, nikoli jako svědek.⁵² Zvláštní otázka potom nastává ohledně osoby vedlejšího účastníka. Vedlejší účastník je osoba, která se řízení neúčastní z důvodu uplatnění vlastního práva, ale z důvodu, že chce pomoci některému z účastníků, tedy sporných stran, protože má na výsledku řízení vlastní zájem (například je nájemcem bytu, o jehož vlastnictví se vede spor). Vedlejší účastník má obdobná procesní práva jako účastník (s výjimkou práv jako je právo disponovat s řízením samotným či s jeho předmětem), nicméně nemá obdobná hmotná práva. Vedlejší účastník je tak i nadále jakousi třetí osobou, která pouze podporuje jednu z procesních stran, a tudíž je možné jej před soudem vyslýchat jako svědka.⁵³

Svědek je oprávněn vypovídat ve svém rodném jazyce, což je promítnutím jednoho ze základních práv obsažených v Listině základních práv a svobod.⁵⁴ Pokud by svědek – cizinec ovládal český jazyk, je třeba, aby soud zjistil, zda je jeho znalost češtiny taková, aby byl schopen vypovídat, a to zejména tak, že se svědka dotáže. Pokud svědek nebude vypovídat v češtině, je třeba přizvat tlumočníka. Náklady z toho vyplývající jsou náklady řízení dle §137 odst. 1 OSŘ.⁵⁵

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1908/2006.

⁵² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 235 a násl.

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3851/2013.

⁵⁴ Ústavní zákon č. 2/1993, ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod, čl. 37, odst. 4: „Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.“

⁵⁵ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 311.

3.1.2 Zákonná svědecká povinnost

K svědecké výpovědi jako takové se přímo váží určitá práva a povinnosti. Každý má povinnost se na předvolání dostavit a vypovídat jako svědek. Nezastupitelnost svědka spočívá zejména v tom, že jako osoba, která přímo vnímala určité skutečnosti (poznání je vázáno na tuto konkrétní osobu), nemůže být nahrazena osobou jinou. Je třeba také odlišit osobu, která prokazovanou skutečnost nevnímala vůbec, a osobu, která skutečnost vnímala společně se svědkem. Proto je možné, aby svědků vypovídajících k jedné skutečnosti bylo vícero. Právě osobní vjem je to, co svědka odlišuje například od znalce, kterého lze nahradit osobou se stejnou odborností. Od svědka je nutné dále odlišit i tzv. osobu předzvědnou, která se vyznačuje tím, že může být žádána o vyjádření svého názoru na určité opatření soudu.⁵⁶ Více o předzvědné osobě uvádím v části věnované zprávám a vyjádřením orgánů, fyzických a právnických osob.

Povinnost svědčit je všeobecná. Každý je povinen se dostavit k soudu a vypovídat. Svědek by měl v rámci těchto povinností vypovědět vše, co vnímal a nic nezamlčet. Nesplnění svědecké povinnosti může mít za následek civilněprávní i trestněprávní sankce. Z hlediska trestního práva se svědek může dokonce dopustit trestného činu křivé výpovědi.⁵⁷ Od takové situace je třeba odlišovat odepření (nebo také odmítnutí) výpovědi. Oprávnění odepřít výpověď ovšem neznamena, že má svědek možnost odmítnout dostavit se na předvolání k soudu. Zákon stanoví, že osoba, která vystupuje před soudem jako svědek, může výpověď „odepřít jen tehdy, kdyby jí způsobilá nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud“.⁵⁸ Kdo je osobou blízkou stanoví § 22 občanského zákoníku. Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec, manžel nebo partner. Jiné osoby, které jsou v příbuzenském poměru, nebo poměru obdobném, se považují za osoby blízké, pokud by újmu, kterou by utrpěla jedna z nich, považovala druhá důvodně za újmu vlastní. Dále zákon stanoví vyvratitelnou domněnku, že se jedná o osobu blízkou i v případě, že se jedná o osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

Pokud svědek odepře poskytnutí výpovědi, musí to soudu společně s důvodem odepření sdělit. Soud potom rozhodne o důvodnosti odepření výpovědi usnesením, proti němuž není přípustné odvolání. Právo na odepření výpovědi bude mít vzhledem k trestní

⁵⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 236.

⁵⁷ § 346 Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵⁸ §126, odst. 1, věta třetí OSŘ.

odpovědnosti právnických osob i osoba, která vystupuje před soudem jako svědek a která za právnickou osobu jednala nebo se její jednání právnické osobě přičítá.^{59 60} Zároveň sám soud musí respektovat povinnost mlčenlivosti některých svědků. Povinnost mlčenlivosti o utajovaných informacích je zpravidla státem uznaná povinnost, které může svědka zprostit pouze zákonem stanovený orgán nebo osoba, v jejíž prospěch je mlčenlivost dána. Povinnost mlčenlivosti je tak dána například lékaři,⁶¹ advokátu,⁶² duchovnímu⁶³ a dalším. U prvních dvou jmenovaných je možné, aby je povinnosti mlčenlivosti zbavil pacient či klient.

Otázkou, kdy je možné odepřít výpověď, se zabývá i judikatura. Ústavní soud nepovažuje právo svědka na odepření výpovědi za právo absolutní v tom smyslu, že by se mělo vztahovat k výpovědi jako k celku. V zásadě se domnívá, že vzhledem k průběhu výslechu, kdy na počátku má mít svědek možnost, aby spontánně a souvisle vypověděl, co v dané věci ví, má svědek možnost strukturovat svoji výpověď tak, aby se vyhnul skutečnostem, které pokládá za nebezpečné, tedy těm, které by mu mohly přivodit trestní stíhání. Až ve fázi, kdy jsou mu kladeny upřesňující či doplňující otázky má právo odmítnout na ně odpovědět, přičemž je pouze na něm, jak takové odmítnutí odůvodní. Zároveň ale nesmí být svědek nucen, aby zdůvodnil odepření výpovědi tak, že by došlo k ohrožení nebo zkrácení jeho ústavně zaručeného práva odepřít výpověď. Ústavní soud konstatuje, že je třeba, aby byla otázka odepření výpovědi posuzována v každé věci individuálně s důsledným přihlédnutím k tomu, že právo odepření výpovědi je právo ústavně zakotvené. Pokud by došlo ke kolizi práv, je třeba toto právo upřednostnit. Tím je vlastně vyjádřeno, že v případě pochybností o důvodnosti odepření výpovědi by měl soud rozhodnout ve prospěch svědka.⁶⁴ Zároveň se nabízí otázka, jak soudce zjistí a vyhodnotí, že daný důvod je důvodem opravňujícím k odepření výpovědi. V zásadě je možné, aby soudce přerušil jednání za účelem jeho zjištění. Svědka poté, co vyzve přítomné k opuštění místnosti, vyzve, aby sdělil soudci

⁵⁹ SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 447.

⁶⁰ §8 Zákon č. 218/2011, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁶¹ § 51 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

⁶² § 21 zákona č. 85/1996 o advokacii.

⁶³ § 7 zákona č. 3/2001 o církvích a náboženských společnostech.

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 14.12.1997, sp. zn. III.ÚS 149/97.

skutečnosti odůvodňující odmítnutí výpovědi. Rozhodnutí o důvodnosti odepřít výpověď svědka pak bude založeno na těchto zjištěních.⁶⁵

3.1.3 Průběh výslechu svědka

Svědka se k soudu dostavuje zpravidla na základě předvolání. Předvolání se nejčastěji doručuje poštou, zásilkou do vlastních rukou. Případně, pokud se doručení poštou ukáže jako neefektivní, je možné doručit předvolání i pomocí soudního doručovatele, justiční strážce či prostřednictvím účastníka řízení a jeho zástupce. Mimo tyto způsoby je možné použít i neformální způsob předvolání jako je například telefonní či e-mailová komunikace.⁶⁶ Svědek se ovšem může k soudu dostavit i bez předvolání, a to sám z vlastní iniciativy nebo v součinnosti některého z účastníků. Pokud se ovšem svědek dostaví například na prosbu svého známého, který je účastníkem řízení, soud k tomu přihlédne při hodnocení věrohodnosti svědecké výpovědi.⁶⁷

Výslech svědka provádí příslušný soud. Slyšení svědka přímo před soudem, který posléze o věci rozhoduje, je projevem zásady přímosti, která je jednou ze základních zásad civilního procesu, o té pojednávám výše. Soud nejprve provede výslech všeobecný, také nazývaný ad generalia. V rámci toho zjišťuje soud totožnost svědka, jeho poměr k věci a účastníkům řízení, případně i další skutečnosti, které mohou mít vliv na svědkovu hodnověrnost. v této fázi soud také poučí svědka o jeho povinnosti vypovídat pravdu a nic nezamlčet, o právu na odepření výpovědi, právu na svědecké a také o trestních následcích křivé výpovědi.

Druhou fází výslechu svědka je potom výslech k věci samé, také nazývaný výslechem ad specialia, v rámci kterého svědek nejprve sám souvisle vylíčí vše, co ví o soudem vymezeném předmětu výslechu. Je nezbytné, aby soud přistupoval ke každému svědku individuálně, protože každý svědek se od ostatních liší například svým věkem, vzděláním, povahou, ale i schopností vnímat skutečnosti a zapamatovat si je. Poté, co svědek vše vypoví vlastními slovy, klade soudce svědkovi otázky, aby došlo k doplnění a vyjasnění jeho výpovědi. Následně mohou klást otázky také členové senátu, účastníci řízení a jejich zástupci a případně i přítomný znalec. Za nepřipustné jsou považovány

⁶⁵ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 309.

⁶⁶ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 307.

⁶⁷ SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013., s. 447.

otázky, které nesouvisí s předmětem výslechu, a dále takové otázky, které jsou klamavé (kapicózní) či úskočné (sugestivní).⁶⁸ Klamavá otázka je otázka, která je záměrně formulovaná tak, aby vyslýchané osobě byl skryt její pravý smysl a v důsledku toho odpověděla na tuto otázku jinak, než by odpověděla, pokud by otázce plně porozuměla. Úskočnou otázkou je potom taková, která v sobě obsahuje odpověď, ke které tazatel vyslýchanou osobu položením takové otázky směřuje.⁶⁹ Někteří autoři nicméně rozlišují mezi čtyřmi druhy nepřipustných otázek. Vedle otázek sugestivních rozlišují také otázky nesouvisející a vedle otázek kapicózních, rozlišují ještě otázky klamavé. Kapicózní otázkou je podle tohoto dělení otázka, která je formulovaná za tím účelem, aby svědek nepoznal její pravý smysl. Klamavou otázkou je potom myšlena otázka, která vyvolává ve svědkovi představu o tom, že se udály určité skutečnosti, a to skutečnosti, které mají být později předmětem budoucích hodnotících úvah soudu, případně se jedná o skutečnosti, které jsou nepravdivé, a je po svědku požadováno, aby na takovou otázku ve své výpovědi navázal. Například se tedy bude jednat o otázku, v rámci které dotazující konstatuje určitou věc jako jistou (například u sporně uzavřené smlouvy konstatování, že smlouva byla uzavřena) a dále se svědka na takovou věc dotazuje (například na obsah sporně uzavřené smlouvy). V případě, že by předseda senátu otázku z výše uvedených důvodů nepřipustil, rozhodl by o tom v usnesení, proti kterému není přípustné odvolání.⁷⁰

Další fází, která následuje po výslechu ad generalia a ad specialia je vyjádření účastníků k důkazu výslechem svědka. To je projevem práva účastníka vyjadřovat se ke všem provedeným důkazům.

3.1.3.1 Protokolace

Nezbytnou součástí řízení před soudem a provedení důkazu výslechem svědka je i otázka protokolace. Ta se provádí zejména tak, že soudce diktuje podstatný obsah svědkovy výpovědi. Diktovat je nutné tak, aby svědek mohl opravit případně zkreslení výpovědi. Případně je možné, aby svědek diktoval do protokolu sám. Účastníkům potom náleží právo požadovat, aby byla některá část svědkovy výpovědi

⁶⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 235 a násl.

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb, - 3. aktualiz. a dopl. vyd.*, Praha: Leges, 2013, s. 408.

⁷⁰ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1.Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 311 a násl.

zaprotokolována či zaprotokolována doslovně.⁷¹ K diktování do protokolu ovšem soud přistupuje pouze, pokud není o řízení pořizován záznam. Ze záznamu se následně vytvoří protokol.

Svědék, který splnil svou povinnost svědčit nebo byl alespoň připraven ji splnit, ale k jeho výslechu nedošlo, má právo na svědečné. Svědečné je finanční částka, která představuje náhradu hotových výdajů a ušlého výdělku. Svědek ovšem musí toto právo uplatnit do tří dnů od výslechu, nebo do tří dnů ode dne, kdy bylo svědkovi oznámeno, že k výslechu nedojde, jinak jeho právo na svědečné zaniká.⁷² Za hotové výdaje se považuje jízdné, stravné a nocležné. Ušlý výdělek (nebo také ztráta na výdělku) prokazuje svědek potvrzením zaměstnavatele, u něhož pracuje.⁷³

3.1.4 Hodnocení důkazu

Vzhledem k uplatnění zásady přímosti je důležitý požadavek výslechu přímo u soudu, který v dané věci rozhoduje. Důležité je to zejména proto, že soudce hodnotí důkaz výpovědi svědka nejen podle obsahu, ale také podle toho, jakým způsobem a za jakých okolností svědek vypovídá, jeho poměru k věci, účastníkům řízení a podobně. Proto je nutné, aby se svědek k rozhodujícímu soudu dostavil osobně. Ve výjimečných případech, pokud by byla výpověď svědka před soudem spojena se zvláštními obtížemi nebo se zvýšenými, neúčelnými náklady, je možné, aby byl výslech proveden soudem dožádaným dle §39 OSŘ. V některých případech je například možné provést výslech svědka pomocí video hovoru, zejména z důvodu ochrany bezpečnosti svědka, z důvodu pobytu svědka v zahraničí a podobně.⁷⁴ Použití video hovoru či jinak řečeno videokonference je upraveno v ustanovení §122 odst. 2 OSŘ.⁷⁵

Otázkou hodnocení výpovědi svědka jako důkazního prostředku za užití zásady volného hodnocení důkazů se opakovaně zabývaly soudy ve své rozhodovací praxi. Například Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 19. 5. 2010 dovodil: „*Při důkazu výpovědi svědka musí soud vyhodnotit věrohodnost výpovědi s přihlédnutím k tomu, jaký má*

⁷¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 237.

⁷² § 139 OSŘ

⁷³ Vyhláška č. 37/1992 Sb., Jednací řád okresních a krajských soudů.

⁷⁴ SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol.:. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 445 a násled.

⁷⁵ §122 odst. 2 OSŘ: „*Je-li to účelné, může být o provedení důkazu dožádán jiný soud nebo předseda senátu může důkaz z pověření senátu provést mimo jednání, anebo lze důkaz provést za využití technického zařízení pro přenos obrazu a zvuku. Účastníci mají právo být přítomni u takto prováděného dokazování. Jeho výsledky je třeba vždy při jednání sdělit.*“

*svědek vztah k účastníkům řízení a k projednávané věci a jaká je jeho rozumová a duševní úroveň, k okolnostem, jež doprovázely jeho vnímání skutečností, o nichž vypovídá, vzhledem ke způsobu reprodukce těchto skutečností a k chování při výslechu (přesvědčivost, jistota, plynulost výpovědi, ochota odpovídat na otázky apod.) a k poznatkům, získaným na základě hodnocení jiných důkazů (do jaké míry je důkaz výpovědi svědka souladný s jinými důkazy, zda jim odporuje, popřípadě zda se vzájemně doplňují); celkové posouzení z uvedených hledisek pak poskytuje závěr o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených (prokazovaných) skutečností.*⁷⁶

S výpovědí svědka přímo souvisí i otázka její věrohodnosti. Jak již uvádím výše, je svědecká výpověď ovlivněna řadou aspektů. Řada z těchto aspektů je kritérii hodnocení, která vyplývají i z judikatury.⁷⁷ Svědecká výpověď je přímo ovlivněna i tím, zda se jedná o výpověď o skutečnostech, které vnímal svědek vlastními smysly, nebo se jedná o skutečnosti, o kterých se dozvěděl od jiných osob, tedy výpověď odvozenou. V zásadě se považuje první z nich za věrohodnější, nicméně nelze upírat kvalitu ani druhé. Leckdy je totiž nemožné získat výpověď svědka, který přímo vnímal rozhodné skutečnosti, a to zejména pro jeho nepřítomnost v ČR, dále například z důvodu, že není znám jeho pobyt, pozbyl svou schopnost reprodukovat vnímané skutečnosti nebo proto, že zemřel. V takovém případě je výpověď svědka z doslechu jediný důkazní prostředek, který lze reálně použít jako substitut výpovědi osoby, která věc skutečně vnímala, a jako takový ho lze považovat za stejně věrohodný, jako by byl důkazní prostředek výpovědi svědka, jakožto osoby, která skutečnosti vnímala přímo.⁷⁸

Velmi často je možné právě z toho, jak svědek odpovídá na otázky, také dovodit, zda se jedná o odpovědi bezprostřední nebo zda jsou nacvičené. Například příliš mnoho detailů, které si svědek pravděpodobně nemohl pamatovat, například přesný čas některé skutečnosti, svědčí o tom, že se na výslech připravil. V zásadě je vždy jasné, že svědek vypovídá po tom, kdy jeho výslech navrhl jeden z účastníků a ten jistě neponechal nic náhodě a svědka na výslech připravil. Pro hodnocení výslechu velmi důležité, aby se

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2441/2008.

⁷⁷ Například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2795/2009.

⁷⁸ PINKAVOVÁ Zdena. *Hodnocení věrohodnosti svědecké výpovědi v civilním řízení*. Bulletin advokacie 11/2015, s. 42-46.

soudce na výslech řádně připravil, vyjasnil si, co je sporné a provedl tzv. inventuru skutkových tvrzení.⁷⁹

3.2 Výslech osoby dle § 126a

Zvláštním důkazním prostředkem, který se provádí výpovědí, je vedle výslechu účastníků také výslech fyzické osoby, která byla statutárním orgánem právnické osoby – účastníka řízení či jeho členem v době, kdy se udály rozhodné skutečnosti, nicméně v okamžiku provádění výpovědi jím již není. Tento institut začlenila do OSŘ novela provedená zákonem č. 7/2009 Sb., která promítla některá rozhodnutí soudu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2017⁸⁰). Ustanovení §126a se tak vypořádalo se specifiky osoby, která již nepůsobí jako orgán právnické osoby, nicméně v době rozhodných skutečností tam působila a rozhodovala.⁸¹

Od fyzické osoby, která je vyslýchána před soudem podle §126 odst. 4 OSŘ⁸² se tato osoba liší tím, že již nezastává tak významnou funkci v právnické osobě, přičemž není rozhodující, zda lze prokázat skutečnosti jinak. Zároveň pokud by s výslechem nesouhlasila, nebude to soud brát v potaz. Na rozdíl od výpovědi účastníka se nejedná o subsidiární důkazní prostředek, a tudíž je možné jej provést, i pokud by danou věc bylo možné prokázat jinak.

Od svědka jej odlišíme tak, že v rámci výslechu je osoba sice poučena o tom, že má vypovídat pravdu a nic nezamlčet, přičemž podobně jako u účastníka chybí poučení o trestních následcích křivé výpovědi. Naopak se svědkem má společné právo odepřít

⁷⁹ HAVLÍČEK HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 315.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1397/2006: „Rozhodné v tomto směru totiž je, že předmětem jeho výslechu byly okolnosti z doby, kdy byl místostarostou žalobce, popřípadě jeho činnost při výkonu této funkce. Ze zásady rovného postavení účastníků řízení vyplývá, že v občanském soudním řízení, jež se týká právnické osoby, nemůže mít odlišný procesní význam výslech osoby, která v době, kdy se staly okolnosti významné pro rozhodnutí ve věci, vyjadřovala vůli právnické osoby, od výslechu jiných účastníků řízení. Má-li být soudem vyslechnuta osoba, která vykonávala funkci statutárního orgánu právnické osoby, v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba, může být o okolnostech, které se týkají této právnické osoby a které nastaly v době, kdy vykonávala funkci statutárního orgánu, vyslechnuta jen jako účastník řízení.“

⁸¹ ŠKÁROVÁ Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou: podle stavu k 1. 9. 2009, 4. aktualiz. vydání*, Praha : Linde, 2009, s. 229.

⁸² „Fyzická osoba, která je statutárním orgánem právnické osoby (členem tohoto orgánu), může být vyslechnuta v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba, jen podle § 131.“

výpověď a žádat svědečné, nicméně má také povinnost se dostavit.⁸³ Jinak pro ni ale platí všechna obecná pravidla, jako je právo odeprít výpověď ze zákonem stanovených důvodů a povinnost mlčenlivosti.

Příkladem použití tohoto důkazního prostředku může být třeba pracovně právní spor o určení neplatnosti výpovědi danou zaměstnanci. Ustanovení § 126a OSŘ se naopak nepoužije například v případě výsledku společníka obchodní korporace, která je účastníkem řízení. Její společník bude před soudem vystupovat pouze jako svědek. Naopak i osoba, která byla členem statutárního orgánu vypovídající o skutečnostech, které nastaly až poté, co jím být přestala, se může dopustit trestného činu křivé výpovědi. O takových okolnostech je totiž slyšena jako svědek. Je ovšem nutné, aby jí soud o takovém riziku poučil.

3.3 Znalecký posudek

Znalecký posudek je důkazní prostředek, který soudu umožňuje posoudit skutečnosti, ke kterým je třeba odborných znalostí a často i určitých zkušeností. To, zda se jedná o odbornou otázku a zda je k jejímu posouzení třeba zvláštních znalostí, posoudí zpravidla sám soud. Toto ovšem neplatí bez výjimky. V některých případech totiž užití tohoto důkazního prostředku předepisuje výslovně zákon. Nejtypičtějším příkladem bude znalecký posudek v řízení o omezení svéprávnosti⁸⁴, dále se jedná například o řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu. Naopak v jiných případech není znalecký posudek výslovně vyžadován zákonem, ale s ohledem na povahu věci je třeba jej užít. Bude se jednat například o řízení o určení otcovství. Znalec se také ustanovuje například v případě skutečností z oboru lékařství, elektroniky, informačních technologií či geodezie.⁸⁵

Vedle znaleckého posudku si soud může vyžádat také odborné vyjádření orgánu veřejné moci a až v okamžiku, kdy toto není dostačující, ustanoví soud znalce. Ve zcela výjimečných případech, které to svou povahou vyžadují, je možné, aby si soud vyžádal také ústavní posudek vydaný státním orgánem, vědeckých ústavem či vysokou školou. Toto je ovšem výjimkou. Nejtypičtějším důkazním prostředkem ve věcech, které

⁸³ SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s.448.

⁸⁴ Znalecký posudek a výslech ale není nutné znovu provádět, pokud soud rozhoduje o prodloužení doby omezení svéprávnosti a pokud je zjevné, že stav posuzovaného se od posledního rozhodnutí nezměnil.

⁸⁵ SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 583 a násl.

vyžadují odborné posouzení, je právě znalecký posudek. Jeho právní úpravu nalezneme zejména v § 127 a 127a OSŘ a dále také v zákoně o znalcích a tlumočnících.⁸⁶ Při zadávání a posuzování znaleckého posudku je zároveň třeba, aby měl soud vždy na zřeteli, že znalecký posudek neslouží jako náhrada za chybějící skutkové tvrzení či žalobní návrh.

3.3.1 Posuzované otázky

Soud ustanoví znalce v případě, kdy je třeba posoudit odbornou otázku. Skutečnost, že soudce má sám určité znalosti v oblasti, ke které se otázka vztahuje, nezbavuje soud povinnosti ustanovit znalce. Zároveň i zde platí zásada *iura novit curia*, tedy že soud zná právo a je obecně nepřipustné, aby znalec posuzoval otázky právní. Soud tedy může žádat o vydání znaleckého posudku prakticky jakéhokoli odborníka – znalce ohledně jakékoli skutkové otázky, která spadá do jeho odbornosti, ale nikdy ho nesmí žádat o posouzení otázky právní (zejména otázky výkladu práva hmotného) a o rozhodnutí ve věci samé. Toto ovšem není vždy striktně dodržováno, což se odráží i v poměrně bohaté judikatuře našich soudů, které se touto otázkou nejednou zabývaly.⁸⁷ Soudy se otázkou rozlišení otázky právní a skutkové zabývaly například v souvislosti s know-how jako nepeněžitým vkladem do společnosti. Vrchní soud v Praze dovedl, že otázka, zda se jedná o know-how, přísluší znalci, zatímco zda je know-how vkladem v právním smyslu, je otázkou právní a přísluší tak soudu.⁸⁸ Rozlišením otázky skutkové a právní se zabýval také Nejvyšší soud. Ten například dovedl, že určení hodnoty podniku společnosti je otázka skutková, zatímco určení výše přiměřeného protiplnění je otázkou právní.⁸⁹ Tato rozhodnutí poukazují na skutečnost, že odlišit oba typy otázek není vždy snadné a soud by v tomto směru měl postupovat zvláště obezřetně.

Výjimku z výše uvedeného tvoří otázky, které se týkají cizích právních řádů. Předmětem znaleckého zkoumání může být výjimečně i právo, respektive právní otázka. Jedná se zejména o posouzení, jak se k určité otázce staví právní řád jiný než český.

⁸⁶ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. (dále jen „zákon o znalcích a tlumočnících“)

⁸⁷ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014; Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu - Vyd. 1. - Praha : Havlíček Brain Team,, 2014, s. 316-330.

⁸⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 2005, sp. zn. 7 Cmo 209/2005.

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2214/2010.

Vedle nepřípustnosti hodnocení právních otázek znalcem se v našem právním řádu vyskytuje ještě jedno omezení, a to konkrétně, že znalec není oprávněn provádět hodnocení důkazů. Toto omezení není výslovně stanoveno v úpravě civilního procesu a nalezneme jej upravené pouze v trestním řádu. Soudy ovšem dovodily, že se vztahuje i na civilní proces.

Znalcovy závěry naopak nepodléhají hodnocení ze strany soudu. Soud není oprávněn hodnotit závěry znalce po stránce věcné, ale může je hodnotit například z hlediska logického či v souvislosti s jinými provedenými důkazy.⁹⁰ Ústavní soud považuje hodnocení důkazu znaleckým posudkem za „proces, kdy obecný soud posoudí, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž bylo třeba se vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Obecný soud hodnotí znalecký posudek jako každý jiný důkaz a není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů, k nimž znalec dospěl.“⁹¹ Z tohoto důvodu je třeba, aby bylo ze znaleckého posudku patrné, z jakých zjištění znalec vycházel a na základě jakých úvah došel k závěru obsaženém v posudku, tj. znalecký posudek musí obsahovat i nález.⁹²

3.3.2 Znalci

3.3.2.1 Kdo může být znalcem a podmínky

Znalcem může být pouze osoba, která splňuje podmínky podle zákona o znalcích a tlumočnících.⁹³ Právní úprava směřuje k tomu, aby byla znalecká činnost vykonávána pouze osobami k tomu způsobilými. I z toho důvodu jsou podmínky pro jmenování znalcem uvedené v § 4 zákona o znalcích a tlumočnících vyjádřeny kumulativně. To znamená, že znalec je musí splňovat všechny současně. Těmito podmínkami jsou státní občanství, plná svéprávnost (způsobilost k právním úkonům), bezúhonnost, bezproblémový výkon předchozí znalecké činnosti, potřebné znalosti a zkušenosti, potřebné vlastnosti. Zároveň znalec musí souhlasit se svým jmenováním. Přezkum splnění předpokladů a následné jmenování je předmětem správního řízení. Na jeho konci musí znalec složit slib do rukou správního orgánu, jenž jej jmenoval. Poslední

⁹⁰ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 316- 330.

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2016 sp. zn. I.ÚS 1054/13.

⁹² Zpráva Nejvyššího soudu o úrovni znaleckého dokazování u soudů a státních notářství, Cpj 161/79.

⁹³ Zákon č. 36/ ze dne 6. dubna 1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

fází je potom zápis znalce do seznamů znalců a tlumočnicků vedeného krajskými soudy. Počínaje zápisem do seznamu je znalec oprávněn vykonávat znaleckou činnost.⁹⁴

3.3.2.2 Práva a povinnosti znalce

Nedílnou součástí znalecké činnosti jsou určitá práva a povinnosti. Výčet práv znalce je ovšem užší než výčet jeho povinností. Mezi práva znalce patří zejména ta, která jsou mu přiznána zákonem o znalcích a tlumočnících, tedy například samotné právo vykonávat znaleckou činnost, dále právo na konzultaci, odměnu či na odepření podání znaleckého posudku. Vedle těchto práv se potom jedná o ty, které jsou znalci přiznány jinými právními předpisy, například právo klást otázky svědkovi při jeho výslechu.⁹⁵

Odměna znalce, tzv. znalečné, je jedním z významných práv znalce, které upravuje zejména zákon o znalcích a tlumočnících. Je třeba odlišit podání znaleckého posudku na základě smlouvy s fyzickou či právnickou osobou (včetně státu jednajícím prostřednictvím své organizační složky) a toho, který znalec podává na základě ustanovení orgánem veřejné moci. První z výše jmenovaných se řídí za prvé smlouvou mezi znalcem a osobou, jež si znalecký posudek objednal, a za druhé pak ustanovením § 17 odst. 4 zákona o znalcích a tlumočnících. U znaleckých posudků obstaraných účastníkem jde vypracování k tíži účastníka s tím, že v případě úspěchu ve věci lze znalečné přiznat v rámci náhrady nákladů řízení, ovšem pouze ve výši stanovené zákonem, bez ohledu na smluvenou částku.⁹⁶

Vedle znalečného potom znalcům přísluší i náhrada nákladů vynaložených v souvislosti s vypracováním znaleckého posudku.

Povinnosti znalce jsou rozsáhlejší. Mezi jeho povinnosti patří například povinnost, aby při výkonu své činnosti využil všech svých znalostí, dále povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, o kterých se při výkonu své znalecké činnosti dozvěděl, ale také povinnost k výkonu znalecké činnosti. Výkon znalecké činnosti není pouze právem znalce, ale také za určitých okolností jeho povinností.

⁹⁴ ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe, s. 50 a násl.

⁹⁵ Tamtéž, s. 110 a násl.

⁹⁶ ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe, s. 114 a násl.

3.3.3 Posudek

Znalecký posudek je, jak se zmiňuji již výše, v současné době možné podat na základě dvou skutečností. Tou první je smluvní poměr mezi znalcem a fyzickou či právnickou osobou, jedná se tedy o situaci, kdy si znalecký posudek obstará a předloží účastník sám, aby prokázal svá tvrzení. Druhou je situace, kdy si soud vyžádá znalecký posudek na základě zjištění, že je třeba „posoudit skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí“.⁹⁷

3.3.4 Znalecký posudek předložený účastníkem

Znalecký posudek předložený účastníkem řízení z vlastní iniciativy je v OSŘ poměrně novým institutem upraveným v § 127a, nicméně je poměrně logickým vyústěním vývoje v rámci civilního procesu, je totiž praktický a zároveň výhodný z hlediska ekonomického. Ustanovení § 127a OSŘ staví na roveň znalecký posudek obstaraný účastníkem se znaleckým posudkem, který si vyžádá soud, splňuje-li všechny zákonem vyžadované náležitosti. Znalec musí splňovat podmínku nad rámec obecných náležitostí, a to připojit ke znaleckému posudku doložku o tom, že si je „vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku“.⁹⁸ Při splnění těchto podmínek nakládá soud s takovým znaleckým posudkem stejně, jako by jej vyžádal sám, tedy umožní znalci seznámit se s informacemi potřebnými k jeho vypracování a následně jej může vyslechnout. Rozdíl oproti předchozí úpravě tak spočívá v tom, že se se znaleckým posudkem předloženým účastníkem již nenakládá jako s listinným důkazem. Je tedy možné na něj aplikovat všechna specifika znaleckého posudku vyžádaného soudem.

3.3.5 Znalecký posudek vyžádaný soudem

Znalecký posudek vyžádaný soudem je právem upraven podrobněji. Zákon výslovně stanoví, že znalecký posudek si soud vyžádá až v okamžiku, kdy odborné vyjádření není dostačující pro posouzení věci.

⁹⁷ § 127 odst. 1 OSŘ.

⁹⁸ § 127a OSŘ.

3.3.5.1 Ustanovení znalce

Soud ustanoví znalce zpravidla na návrh účastníků, nicméně v některých případech tak může učinit i bez návrhu. Strany by měly mít vždy možnost se k osobě znalce vyjádřit a případně se účastnit na formulování otázek, které budou znalci položeny.⁹⁹

Soud ustanoví znalce zpravidla ze seznamu znalců zapsaného u příslušného krajského soudu. V některých případech je však účelné, aby ustanovil znalce ad hoc, například z důvodu specifik případu či prostě proto, že se odborníka na danou oblast nepodaří v seznamu nalézt. Soud ustanoví znalce usnesením, proti kterému není přípustné odvolání [§ 202 odst. 1 písm. a) OSŘ]. V tomto usnesení soud specifikuje osobu znalce, jeho odbornost a stanoví tzv. úkol znalce. Usnesením je třeba dostatečně konkrétně formulovat otázky, postihnout podstatu sporu i označit skutečnosti, které vyžadují odborné posouzení. Zároveň znalci stanoví lhůtu k podání posudku a vyzve účastníky, a v některých případech i třetí osoby, k součinnosti. Nedílnou součástí usnesení je i poučení znalce o trestně právní odpovědnosti¹⁰⁰ a o odpovědnosti za nesplnění povinností vyplývajících z usnesení. Odepření znaleckého posudku je možné za obdobných podmínek jako odepření svědecké výpovědi.¹⁰¹

3.3.5.2 Náležitosti znaleckého posudku

Znalecký posudek má právem předepsané náležitosti i strukturu. V zásadě se skládá ze tří částí, a to nálezu, posudku a znalecké doložky.

Nález je upraven v § 13 odst. 2 zákona o znalcích a tlumočnících a je tvořen popisem zkoumaných podkladů a skutečností, ke kterým znalec přihlédl při plnění znaleckého úkolu. Obsahuje tedy souhrn všeho, co znalec při své činnosti zjistil, jak postupoval při rozboru skutečností, při jejich zhodnocení a jakým způsobem dospěl k jednotlivým závěrům, včetně všech zdrojů a dokumentů, ze kterých znalec při své činnosti čerpal. Část nazvaná posudek by měla obsahovat výčet otázek, na které mu soud uložil odpovědět, a odpovědi na tyto otázky. Třetí část je nazvaná znalecká doložka a jejím obsahem je označení znalce, včetně seznamu znalců, ve kterém je zapsán, dále označení

⁹⁹ SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 453-454.

¹⁰⁰ Trestní odpovědnost znalce upravuje §346 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku a postihuje nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek a dále uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí.

¹⁰¹ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 316- 330.

oboru, ve kterém je odborníkem, a v neposlední řadě i číslo položky, pod kterým je celý dokument zapsán ve znaleckém deníku.

Kromě předepsané struktury musí znalecký posudek splňovat i další náležitosti. Měl by obsahovat účel znaleckého posudku, údaje, dle kterých je možné určit, v jakém řízení znalec posudek podával, údaje o osobě znalce, podpis znalce a pečeť, datum a doložku o tom, že si je znalec vědom následků podání nepravdivého znaleckého posudku (toto má význam hlavně u znaleckého posudku předloženého účastníkem). Dále musí mít znalecký posudek určitou vnější formu. Zákon stanoví, že je třeba, aby byly stránky očíslovány, posudek byl svázan a sešivací šňůra by měla být přetištěna znaleckou pečeti.

Obsahová stránka znaleckého posudku není zákonem nijak zvlášť upravena, nicméně obecně by měl být posudek dostatečně srozumitelný, a to nejen pro jiné odborníky v oboru, ale také pro soud a další osoby, v jejichž případě je to účelné. Zároveň je třeba, aby byl znalecký posudek řádně odůvodněn, byl přehledný a jasný. Tento požadavek vychází z účelu znaleckého posudku, který má zprostředkovat osobám bez dostatečných odborných znalostí odborné posouzení určité problematiky. Zároveň je to třeba k hodnocení znaleckého posudku jako důkazu.

K tomu, aby znalec mohl dostatečně naplnit všechny výše uvedené požadavky, je krom součinnosti účastníků a dalších osob zpravidla nutné, aby znalec nahlédl do spisu či si jeho část vyžádal. Soud by měl znalci toto umožnit v nutném rozsahu, tedy neposkytovat mu části spisu, které nejsou pro podání znaleckého posudku významné. Naopak je účelné, aby soud mohl ve lhůtě, kterou stanovil znalci, se spisem pracovat.

Znalec v souladu s usnesením vyhotoví znalecký posudek ve lhůtě, kterou stanoví soud. V případě, že tak bez vážného důvodu neučiní, může mu soud uložit například pořádkovou pokutu, či snížit znalci odměnu.

3.3.6 Podání znaleckého posudku

Znalec podává posudek v zásadě dvěma způsoby, písemně nebo ústně do protokolu. První z těchto způsobů lze použít u obou znaleckých posudků, tedy jak u posudku, který si vyžádal orgán veřejné moci, tak u toho, který předložil účastník. Znalecký posudek podaný ústně do protokolu připadá v úvahu pouze v případě, že byl vyžádán orgánem veřejné moci. Ani jeden ze způsobů ale nebrání soudu následně vyslechnout znalce

ohledně obsahu posudku, zejména pokud se jedná o složitou problematiku, kterou je účelné dále vysvětlit. Naopak, v civilním procesu je výslech znalce obligatorní, nicméně soud od něj může v některých případech upustit.¹⁰²

3.3.7 Hodnocení znaleckého posudku

Hodnocení veškerých důkazů se řídí zásadou volného hodnocení důkazů, o které se zmiňuji výše ve své práci. Konkrétní požadavky na hodnocení důkazu znaleckým posudkem zákon, ani jiné právní předpisy neuvádějí. Je tedy čistě na úvaze soudu, jakou váhu danému důkazu přizná. Ústavní soud výslovně stanovil, že znalecký posudek nepoživá žádné zvláštní důkazní síly a je třeba jej podrobit všestranné prověrce, a to jak z hlediska právní korektnosti, tak z hlediska věcné správnosti. Zároveň stanovil, že je třeba hodnotit celý proces jeho utváření, a to od přípravy přes znalecké zkoumání až po závěry.¹⁰³

Nepanuje však shoda ohledně toho, zda soudu přísluší či nepřísluší hodnotit závěry znalce po stránce odborné. K názoru, že soudu nepřísluší hodnotit znalecký posudek po stránce odborné, se přiklonil Nejvyšší soud ve své judikatuře, kde stanovil, že soud hodnotí důkazní prostředek jako celek ve vztahu k zadání, logické odůvodnění jeho závěrů a soulad s ostatními provedenými důkazy. Soud tedy posuzuje zejména řádné odůvodnění závěrů, zda jsou závěry podloženy obsahem nálezu, jestli znalec přihlédl ke všem podstatným skutečnostem a závěry neodporují ostatním důkazům a logickému myšlení.¹⁰⁴ Tento názor ostatně v minulosti zastával i Ústavní soud, například ve svém nálezu ze dne 6. 5. 2003.¹⁰⁵

V současné době se Ústavní soud naopak kloní spíše k názoru, že soud by měl být oprávněn, a dokonce i povinen hodnotit znalecký posudek i z hlediska odborného, jelikož takový posudek není nadán presumpcí správnosti. Ústavní soud ve své rozhodovací praxi stanovil například nutnost kritického hodnocení v rámci trestního procesu.^{106 107} Vzhledem k tomu, že i v civilním procesu se soud má snažit zjistit stav věci, lze dovodit, že požadavek na kritické hodnocení znaleckého posudku jako důkazu,

¹⁰² ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe, s. 220 a násl.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. III. ÚS 299/06.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010.

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 6.5.2003, sp. zn. I ÚS 483/03.

¹⁰⁶ ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe, s. 225 a násl.

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27.4.2006, sp. zn. III.ÚS 299/06.

zejména s přihlédnutím k jiným důkazním prostředkům, je žádoucí i zde. Samozřejmě nelze znalecký posudek nahradit laickým posouzením soudem, ale na druhou stranu přebírat závěry znalce bez dalšího by leckdy mohlo vést k situaci, kdy se nepodaří zjistit stav věci v míře, která je nutná pro rozhodnutí ve věci.

3.3.8 Revizní znalecký posudek

Jak uvádím výše, brát znalecký posudek jako fakt, bez ohledu na další poznatky soudu získané dokazováním, by bylo od soudu krátkozraké. Leckdy se znalecký posudek neshoduje s poznatkem, které soud získal provedením ostatních důkazů, nebo s nimi nesouhlasí účastníci řízení. V zásadě pokud nejsou účastníci pouze spokojeni se závěry znalce a nejedná se o objektivní důvod, není přípustné, aby soud jakkoli postupoval. Pokud se ale ukáže, že jsou výhrady oprávněné a dojde například k situaci, kdy znalec při slyšení před soudem není schopen své závěry dostatečně obhájit, je třeba nechat vypracovat revizní znalecký posudek nebo posudek vědeckého ústavu, případně posudek autorizované instituce.

3.3.9 Odborné vyjádření

Současná právní úprava upřednostňuje postup soudu, v rámci kterého soud dříve než přistoupí k vyžádání znaleckého posudku, nejprve vyžádá odborné vyjádření. Odborné vyjádření zpravidla podává orgán veřejné moci. Tento postup je logický vzhledem k nákladnosti vypracování znaleckého posudku.¹⁰⁸

Odborné vyjádření je třeba odlišit od sdělení skutečností důležitých pro rozhodnutí soudu podle § 128 OSŘ. Zásadní rozdíl spočívá tom, že zpráva je podávána bezplatně.

3.4 Zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob

Občanský soudní řád v § 128 stanoví povinnost každého poskytnout soudu součinnost a sdělit mu skutečnosti významné pro řízení. Dle názoru některých odborníků se nejedná o samostatný důkazní prostředek, a to vzhledem ke skutečnosti, že forma

¹⁰⁸ ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe, s. 41 a násl.

sdělení bude vždy listinná či ústní, tedy například sdělením obsahu listiny či výsledkem osoby.¹⁰⁹

Povinnost součinnosti mají orgány obcí, orgány policie a jiné orgány a dále právnické a fyzické osoby. Tato povinnost spočívá zejména ve sdělování skutečností, které mají význam pro soudní řízení a rozhodování.¹¹⁰ Jednací řád pro okresní a krajské soudy dále uvádí demonstrativní výčet zpráv, které lze od těchto subjektů vyžadovat. Jedná se například o informace o majetkových a sociálních poměrech účastníků řízení, zprávy o poměrech mladistvého poskytovaných orgány obcí. V rámci zpráv od zaměstnavatelů se potom bude jednat například o informace o výdělku účastníků. O součinnost policie lze žádat například ve věci pátrání po pobytu osoby.¹¹¹

Skutečnosti, které soud může vyžadovat, nejsou pouze ty, které mu pomáhají při rozhodnutí ve věci samé, ale může se jednat i o ty, které mohou mít procesní význam. Například výše uvedené pátrání po pobytu osoby může být velmi užitečné, pokud není soudu známo, kde se účastník zdržuje.¹¹² Účastníci často do svých návrhů uvádí, aby si soud vyžádal určitou zprávu či dokument, a sami nevyvíjí snahu o jeho získání následné a předložení soudu. Soud by měl v takovém případě vždy posoudit, zda by si účastník takový dokument nemohl obstarat sám. Toto ustanovení totiž neslouží k tomu, aby soud pomáhal účastníkům se sháněním důkazů.

Sdělením podle § 128 bude například sdělení banky o výši vkladu účastníka, sdělení prodejce o obvyklé ceně určitého zboží či sdělení katastrálního úřadu o zápisu do katastru nemovitostí. Užití nalezne tento institut například i v případě potřeby posouzení, zda jsou splněny podmínky pro osvobození od soudního poplatku: „*Nemá-li žalobce reálnou možnost získat prostředky, jimiž by prokázal poměry odůvodňující jeho osvobození od soudního poplatku, ačkoli těmito prostředky disponuje druhá procesní strana (žalovaný), nelze požadavek rovnosti stran v oblasti shromáždění potřebných informací splnit jinak než uložením tzv. „vysvětlovací povinnosti“ procesní straně, která jako jediná může tyto informace poskytnout.*“¹¹³

¹⁰⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 243-244.

¹¹⁰ § 28 odst. 1 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

¹¹¹ Tamtéž. § 28, odst. 2-4.

¹¹² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 636-638.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5069/2015.

3.4.1 Odlišení od jiných důkazních prostředků

Zprávy a vyjádření by neměly obsahovat názor osoby, která soudu skutečnosti sděluje. Tím se odlišuje například od předzvědné osoby. Předzvědnou osobou se rozumí zejména orgán sociálně-právní ochrany dětí. Zákon stanoví, že v některých případech je třeba, aby soud zjistil jeho názor na zamýšlené opatření týkající se nezletilého dítěte.¹¹⁴ v případě zpráv a vyjádření se ale naopak jedná o pouhé informace, fakta, bez jakéhokoli osobního názorového přispění dotázané osoby.

Jak již uvádím výše, někteří autoři mají tendenci pochybovat o tom, zda se v případě sdělení podle § 128 OSŘ jedná o samostatný důkazní prostředek. Naopak jiní autoři jej odlišují a vidí ve zprávě či sdělení osob a listině či výpovědi svědka podstatné rozdíly. Oproti listině je tím rozdílem například skutečnost, že listina jako taková existuje již před samotným soudním řízením, zatímco zpráva, byť podaná v listinné podobě je vyhotovena pouze na výzvu soudu. Vzniká tedy až po zahájení soudního řízení.¹¹⁵ Oproti výpovědi svědka je to pak zejména to, že svědek pojednává o skutečnostech, které vnímal vlastními smysly. Jedná se tedy o důkazní prostředek založený na subjektivním pohledu osoby, nikoli o sdělení objektivní informace.¹¹⁶ Sdělení podle § 128 je třeba odlišit i od znaleckého posudku a odborného vyjádření, jelikož v případě zpráv a vyjádření není třeba k jejich vyhotovení odborných znalostí a ani odborného posouzení. Dalším rozdílem oproti znaleckému posudku a odbornému vyjádření je bez pochyby to, že sdělení podle § 128 je bezplatné, a tudíž nelze požadovat za jeho poskytnutí období znalečného. Tím ale není dotčeno právo osoby požadovat náhradu hotových výdajů, respektive nákladů spojených s vyhotovením takové zprávy. Bude se jednat například o náklady na poštovné, ale například i náklady na mzdu zaměstnanců právnické osoby, kteří zprávu zpracovali.

3.4.2 Adresáti

Výše v textu uvádím některé osoby, které je možné žádat o sdělení, včetně příkladů povahy sdělení tak, jak je uvádí jednací řád okresních a krajských soudů. Obecně ale platí, že povinnost sdělit soudu vyžadované skutečnosti má každý. K tomuto se také váže ediční, tedy vydávací, povinnost, o které již pojednávám výše. z povahy věci a

¹¹⁴ § 474 odst. 3 ZŘS.

¹¹⁵ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 331-332.

¹¹⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 243-244.

z judikatury ale vyplývá, že povinnost sdělovací ve smyslu § 128 nemají účastníci. To ale neznamená, že by se neměli na objasnění skutkového stavu podílet. Znamená to pouze, že povaha jejich postavení před soudem je poněkud odlišná než povaha třetích osob, na které ustanovení § 128 OSŘ míří. Na druhou stranu není vyloučeno, aby některé ze stran vznikla vysvětlovací povinnost. Ta se ovšem bude řídit režimem § 120 OSŘ,¹¹⁷ nikoli ustanoveními o zprávách a vyjádřeních.¹¹⁸

3.4.3 Odmítnutí sdělení

Podobně jako u jiných důkazních prostředků je i zde upravena možnost odmítnout soudu součinnost. V zásadě lze odlišit dvě situace, kdy je možné, aby osoba, která byla vyzvána ke sdělení skutečností, takové skutečnosti sdělit nemusela. Jedná se v první řadě o již zmiňovanou povinnost mlčenlivosti, kterou je třeba respektovat, a to vždy pokud není osoba takové povinnosti zbavena. Druhým případem je okolnost, kterou podrobněji popisují ustanovení o výpovědi svědka, a to je právo odmítnout vypovídat, v tomto případě tedy právo odmítnout poskytnout sdělení skutečností významných pro řízení. Odmítnutí je podmíněno tím, že pokud by došlo ke splnění soudem uložené povinnosti, osoba by přivodila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Podrobněji se této otázce věnuji v 3.1.2 věnované důkaznímu prostředku výpovědi svědka.¹¹⁹

Povinnost sdělit skutečnosti či podat zprávu a vyjádření lze stejně jako některé jiné důkazní prostředky vymáhat uložením pořádkové pokuty, ale pouze v případě, kdy soud jasně stanoví lhůtu a poskytne poučení o následcích nesplnění této povinnosti.

I v případě tohoto důkazního prostředku se bude aplikovat zásada volného hodnocení důkazů.

3.5 Listiny

Listinný důkaz je důkazem nepřímým. Listina zachycuje skutečnosti významné pro řízení před soudem. Je to určitý movitý podklad, který je prostředkem k předání informací o rozhodných skutečnostech v písemné formě. Podkladem může být nejen

¹¹⁷ §120 OSŘ: „Soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny.“

¹¹⁸ LAVICKÝ, Petr a kol., *Občanský soudní řád (§1 až 250l), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*, 1.vydání, Praha: Wolters Kluwer, s. 636-368.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 640-642.

papír, ale i jiná podobná látka. O listinný důkaz se nebude jednat, pokud bude písemnost zachycena na jiném podkladu, který je výrazně odlišný od papíru. Například v případě zprávy zaznamenané na skále by se musel provést důkaz ohledáním. Pokud se jedná o projev vůle osoby, bude listina zpravidla opatřena i jejím podpisem. Toto je významné zejména z hlediska hodnocení důkazu, o čemž pojednávám níže.

3.5.1 Provedení důkazu listinou

Důkaz listinou se provádí přečtením či sdělením jejího obsahu při jednání. Zákon dále stanoví, že lze provést důkaz listinou předložením účastníkům k nahlédnutí, je-li to postačující. Soud musí zároveň umožnit účastníkům řízení, aby nahlédli do listiny a přesvědčili se tak o pravosti či neporušenosti listiny.

S provedením důkazu listinou se pojí tzv. ediční povinnost. Ediční povinnost se váže nejen k listinám, ale i k řadě jiných důkazních prostředků. Jedná o povinnost vydávací, tedy povinnost každého, aby soudu předložil listinu, kterou má u sebe a kterou soud nemá k dispozici. Tato povinnost se podobá povinnosti svědčit a může být uložena komukoli, tedy nejen účastníkům řízení, ale také třetím osobám.¹²⁰ V zásadě ale platí, že účastník, který navrhuje provedení důkazu listinou, ji přiloží ke svému návrhu.¹²¹ Zatímco u třetích osob může být nesplnění ediční povinnosti stiženo pořádkovou pokutou, v případě účastníků řízení bude spočívat nepříznivý účinek nevydání listiny zejména v tom, že tvrzení nebude prokázáno, což může to vést až k neunesení důkazního břemene a k neúspěchu ve věci. Soud listinu ovšem může opatřit také sám od jiného soudu, orgánu nebo právnické osoby.

Za listinný důkaz je podle některých autorů třeba považovat i písemnost podanou soudu v elektronické formě. Tu lze soudu předložit zejména prostřednictvím veřejné datové sítě či na nosiči dat, což má svůj význam zejména v případě rozhodování bez jednání.¹²² Na druhou stranu jiní autoři se domnívají, elektronický dokument nelze vždy považovat za listinu. Podle nich je třeba odlišovat listinu od elektronického dokumentu, a to zejména s ohledem na definici listiny jako písemnosti zachycené na papíře nebo na podobném podkladu.

¹²⁰WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 240-241.

¹²¹ Srov. § 79 odst. 2 OSŘ a § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ.

¹²² SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr., LEVÝ, Jiří., ŠÍNOVÁ, Renata a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 589 a násl.

3.5.2 Dělení listin

Základním dělením listin je dělení na veřejné a soukromé, nicméně kritérií dělení je celá řada. Kromě veřejných a soukromých listin, kterým se pak budu dále věnovat, můžeme rozlišit například listiny dispozitivní,¹²³ jejichž opakem jsou listiny důkazní,¹²⁴ dále můžeme listiny členit podle jejich vydavatele na originální, druhopisy listin, prosté a ověřené opisy a další.

Pokud jde o posuzování právní síly, je ovšem nejvýznamnější dělení listin na veřejné a soukromé. Rozdíl mezi veřejnými a soukromými listinami je obsažen v § 134 OSŘ a zároveň se jím zabývá i občanský zákoník v § 565 až 569. Procesně právní a hmotně právní pojetí si neodporují a mohou stát vedle sebe. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že důvodem pro hmotně právní úpravu bylo zejména to, že bylo třeba tyto pojmy pro hmotné právo definovat a rozvést.

3.5.2.1 Veřejné listiny

Za veřejné listiny považujeme listiny, které jsou vydané soudy ČR a jinými orgány v rámci jejich pravomoci, a zároveň takové listiny, které zvláštní předpis za veřejné označuje.¹²⁵ Podle občanského zákoníku je to pak listina, která je „...vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.“¹²⁶ Veřejné listiny slouží jako potvrzení, že se opravdu jedná o listinu, za kterou je označena a potvrzují, že ji vydal podepsaný orgán. Zároveň potvrzují pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno, a to vždy, pokud není prokázán opak. Mezi listiny, které jsou považovány za veřejné na základě označení zákonem, řadíme například listiny dle § 6 notářského řádu (notářské zápisy a jejich stejnopisy,

¹²³ Dispozitivní listiny mají konstitutivní charakter, tedy samy zakládají právní vztah či stav a ten je třeba v řízení dokázat. Jedná se například o cenný papír či písemný testament (MACUR, Josef, *Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení*, *Právní rozhledy* 2/2001, s. 60 a následující).

¹²⁴ Důkazní listiny neboli listiny ověřovací pouze podávají zprávu o určitých skutečnostech a na rozdíl od dispozitivních nemají konstitutivní charakter, například kvitance, faktura a podobně. (MACUR, Josef, *Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení*, *Právní rozhledy* 2/2001, s. 60 a následující).

¹²⁵ § 134 OSŘ: „Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.“

¹²⁶ § 567 občanského zákoníku.

výpisy z notářských zápisů a listiny o ověření), exekutorské zápisy podle § 78 exekučního řádu a další.¹²⁷

3.5.2.2 Soukromé listiny

Soukromé listiny jsou takové, které nejsou listinami veřejnými, což z nich činí jakousi zbytkovou kategorií. Soukromé listiny nejsou pouze něčím soukromým, tedy například korespondencí mezi příbuznými, ale jedná se i například o smlouvu sepsanou notářem, která ovšem nespĺňuje požadavky, aby se jednalo o listinu veřejnou, tedy nespĺňuje náležitosti notářské listiny. Hlavním rozdílem mezi veřejnou a soukromou listinou je v její důkazní síle.

3.5.3 Hodnocení důkazu listinou

Dělení listin na veřejné a soukromé má vzhledem k povaze jednotlivých listin velký vliv na hodnocení důkazů. V případě hodnocení důkazu listinou to soud nemá vůbec jednoduché a často se k němu váže řada praktických problémů, zejména s ohledem na možnost popření obsahu listiny účastníkem.

Rozlišujeme dva základní předpoklady, díky nimž je možné, aby listina byla způsobilá k podání důkazu před soudem. Prvním předpokladem je pravost listiny a druhým je její správnost nebo také pravdivost.

Požadavek na pravost listiny zohledňuje, zda listina skutečně pochází od osoby, která je v ní výslovně uvedena (vystavitel). Listina je v zásadě pravá, pokud je vystavitelem vydaná a podepsaná. Pokud by tento požadavek nebyl naplněn, jednalo by se o listinu nepravou, pozměněnou či zfalšovanou. Listinu lze posuzovat (hodnotit) v zásadě dvěma způsoby. Materiální posouzení listiny souvisí s významem, který má obsah listiny v konkrétním dokazování a předpokládá správnost (pravdivost) obsahu listiny. Naproti tomu formální posouzení se váže na pravost listiny. Při zpochybnění pravosti listiny je pak na té straně sporu, která ji předložila (tj. předpokládá, že listina bude svědčit v její prospěch), aby podala o její pravosti důkaz.¹²⁸ Pokud je prokázána pravost listiny, soud bere zároveň za prokázané, že vystavitel učinil prohlášení, které je jejím obsahem. v okamžiku, kdy by totiž osoba, která nepopírá pravost listiny, kterou vystavila, popírala její obsah, znamenalo by to, že jeho prohlášení je tak či tak nepravdivé.

¹²⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 240-241.

¹²⁸ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 33 Cdo 472/2007.

Odpověď na otázku, kdy je pravost listiny zpochybněna, se ovšem u jednotlivých listin liší. Veřejná listina v sobě nese jakousi presumpci pravosti, a tudíž pro její zpochybnění nemůže být dostačující její prosté popření. Pro zpochybnění pravosti veřejné listiny je třeba, aby vznikly důvodné pochybnosti o tom, že skutečně pochází od vystavitele. V případě soukromých listin toto neplatí. U soukromé listiny postačí k zpochybnění pravosti listiny pouhé popření protistranou. V důsledku toho pak vzniká procesní povinnost straně sporu, která listinu předložila, prokázat, že se jedná o pravou listinu. Prokázat pravost soukromé listiny může být často dosti komplikované. Jako důkazní prostředek k prokázání pravosti listiny by připadal v úvahu například znalecký posudek z oboru grafologie.

Druhým předpokladem je správnost (pravdivost) listiny, a to po obsahové stránce. Správnost tedy znamená, že obsah listiny odpovídá právně významným skutečnostem, které se v minulosti udály, či stále existují. Obdobně jako u pravosti je v případě veřejných listin správnost jejich obsahu presumována a v případě otázky správnosti je tak nutné, aby účastník podal plný důkaz o tom, že obsah listiny je nepravdivý. Nestačí pouze zpochybnění obsahu listiny, ale je třeba také jednoznačně prokázat jeho rozpor se skutečností. Zatímco v případě veřejné listiny existuje domněnka správnosti, v případě listiny soukromé je otázka správnosti ponechána soudu v rámci uplatnění zásady volného hodnocení důkazů a dochází tak podobně jako u pravosti k povinnosti strany, která listinu předložila, prokázat její správnost. Nicméně i u soukromých listin lze uplatnit určité skutkové domněnky, zejména domněnky pravosti, správnosti a úplnosti listiny. Tyto domněnky zpravidla vycházejí ze zkušeností soudu. V zásadě lze k existenci těchto domněnek stručně říci, že pokud by pouhé zpochybnění soukromé listiny účastníkem mělo za následek ztrátu její důkazní síly, odporovalo by to vůli zákonodárce, a dokonce i celému právnímu řádu. Proto je třeba, aby soud při svém hodnocení postupoval obezřetně.¹²⁹

Krom toho je dle Spáčila¹³⁰ při hodnocení důkazu listinou třeba rozlišit i mezi tím, zda obsah listiny svědčí ve prospěch vystavitele či nikoli. Pokud by svědčila v jeho neprospěch a vystavitel by popřel její správnost, vyvolává to přinejmenším určité otázky. Je totiž třeba vycházet z logické úvahy, že nikdo nepotvrdí nepravdu, která

¹²⁹ Více k těmto domněnkám MACUR, Josef, *Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení*, Právní rozhledy 2/2001, s. 60 a násl.

¹³⁰ Jiří Spáčil, autor jednoho ze článků (*Hodnocení důkazu soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu (kvitancí)*), Ad Notam 5/2000, s. 93 a násl.)

svědčí v jeho neprospěch. Z tohoto důvodu je třeba k těmto dvěma případům přistupovat odlišně, a to zejména s ohledem na věrohodnost takové listiny. I tak se ovšem musí vždy uplatnit zásada volného hodnocení důkazů.^{131 132}

3.5.4 Specifika některých listinných důkazů a jejich hodnocení

3.5.4.1 Kvitance

Dokazování kvitancí je poměrně složitá problematika a vyvolává řadu otázek. Kvitanci definuje právní slovník takto: „splní-li dlužník nebo je-li připraven splnit dluh, je věřitel povinen vydat dlužníkovi na jeho požádání kvitanci, která představuje písemné potvrzení o tom, že dluh byl zcela nebo zčásti splněn. Dlužník je pak oprávněn odepřít plnění, nevydá-li mu věřitel zároveň potvrzení.“¹³³ Kvitance je zpravidla soukromou listinou a jako k takové je třeba k ní v civilním procesu přistupovat.

3.5.4.2 Dokazování spisem

V našem právním řádu je umožněno tzv. dokazování spisem. V zásadě to znamená, že soud použije některou část spisu, týkajícího se jiného soudního řízení, například v trestní věci. „Podle § 129 odst. 1 OSŘ se důkaz listinou provede tak, že ji předseda senátu při jednání přečte nebo sdělí její obsah. Podle ustálené judikatury musí být tento způsob provedení důkazu patrný z protokolu o jednání. Provádění důkazu celým spisem souhrnně není správné, neboť nelze posoudit, kterých konkrétních důkazních prostředků z trestního, případně jiného spisu soud využil, když zpravidla nedochází k tomu, že by byl v občanském soudním řízení čten nebo sdělován obsah celého spisu.“¹³⁴ V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud dále vyslovil názor, že pokud by tak soud učinil, tedy prováděl důkaz souhrnně celým spisem, zatížil by řízení vadou, což by v konečném důsledku mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Proto dokazování celý spisem je u nás považováno za nepřípustné a je třeba vždy označit konkrétní část spisu, například znalecký posudek, který má být proveden jako důkaz.

¹³¹ MACUR, Josef *Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení*, Právní rozhledy 2/2001, s. 60 a násl.

¹³² SPÁČIL, Jirí *Hodnocení důkazu soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu (kvitanci)*, Ad Notam 5/2000, s. 93 a násl.

¹³³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky, online dostupný na www.beckonline.cz.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp.zn. 30 Cdo 22/2001.

3.5.4.3 Znalecký posudek předložený účastníkem

Za listinný důkaz lze považovat za určitých okolností i znalecký posudek. Znalecký posudek předložený účastníkem byl dlouhou dobu považován za listinný důkaz. V současné době se díky novele OSŘ provedené zákonem č. 218/2011 Sb., která začlenila § 127a, staví za určitých okolností na roveň znaleckému posudku vyhotovenému na základě rozhodnutí soudu. Při splnění všech zákonem vyžadovaných náležitostí lze s takovým důkazem nakládat jako se znaleckým posudkem (zejména vyslechnout k posudku znalce, jenž jej vyhotovil). Naopak stále platí, že v okamžiku, kdy takový znalecký posudek nesplňuje všechny předepsané náležitosti, soud na něj bude nahlížet jako na listinu. Předchozí právní úprava považovala znalecký posudek podaný účastníkem za důkaz listinou. Tento přístup se dnes uplatní pouze u posudku, který nesplňuje náležitosti dle § 127 OSŘ,¹³⁵ přičemž tímto důkazním prostředkem se více zabývá v části věnované znaleckému posudku.¹³⁶

3.5.4.4 Listina, která není k dispozici

Zvláštním případem listiny jako důkazního prostředku bude listina, kterou není možné přímo provést, jelikož není k dispozici a nelze ji ani vyžádat od nějaké osoby. V takovém případě bude na soudu, zda a nakolik z (ostatních) dostupných důkazů učiní závěr. Samozřejmě i v tomto případě je nezbytné, aby soud respektoval zásadu volného hodnocení důkazů. Takovým případem se zabýval ve své judikatuře i Nejvyšší soud. V případě rozhodnutí ze dne 18. 10. 2010 se jednalo o spor o byt, přičemž rozhodné skutečnosti měly být obsaženy ve spise soudu či správního orgánu, který ovšem soud neměl k dispozici. Nicméně bylo z dalšího dokazování a povahy věci¹³⁷ patrné, že v důsledku rozhodnutí kompetentního orgánu došlo k vydání pravomocného rozhodnutí a že předmětné rozhodnutí bylo vydáno, a proto soud mohl tvrzení účastníka pokládat za prokázané.¹³⁸

3.5.4.5 Kopie listiny

Další otázka, která se v souvislosti s dokazování listinou objevuje, je otázka, zda je možné použít kopii listiny či zda je nutné soudu předložit její originál. I touto otázkou se opakovaně zabývaly soudy ve své rozhodovací praxi. Například Nejvyšší soud

¹³⁵ Těto problematice se věnoval např. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 12. 8. 2014, sp.zn 32 Cdo 1124/2014.

¹³⁶ Kapitola 3.3.4 této práce.

¹³⁷ Došlo k uspořádání poměrů v souladu s rozhodnutím.

¹³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1556/2001.

opakovaně odkazuje ve svých rozhodnutích¹³⁹ na svůj rozsudek ze dne 22. 6. 2004. Rozsudek uvádí, že občanský soudní řád provádění důkazu pouze originálem listiny výslovně nevyžaduje. Důkaz provedený fotokopií listiny má soud hodnotit jako každý jiný důkaz. Je třeba totiž přihlídnout ke znění § 125 OSŘ, který výslovně stanoví, že jako důkaz mohou sloužit všechny prostředky, kterými lze zjistit stav věci. Ač Nejvyšší soud uznává větší vhodnost originálu listiny, může se soud spokojit s její fotokopií, pokud není pro předložení originálu závažný důvod.¹⁴⁰

3.5.4.6 Notářské listiny

Notářské listiny jsou listinami veřejnými. O těch obecně pojednávám výše. Notářské listiny upravuje notářský řád, zejména ve svém § 6, který stanoví: „*Notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů a podle tohoto zákona sepsané listiny o ověření (dále jen „notářské listiny“)* jsou veřejnými listinami, jestliže splňují náležitosti stanovené pro ně tímto zákonem.“ Listiny jsou v souladu s tímto ustanovením veřejnými listinami pouze pokud splňují předpoklady stanovené zákonem, a to kumulativně. Vzhledem k významu veřejných listin je třeba tento požadavek respektovat.

Předpoklady notářské listiny stanoví notářský řád pro každou listinu zvlášť. Jiné požadavky tak klade na notářský zápis¹⁴¹, jeho stejnopis¹⁴², výpis z notářského zápisu¹⁴³ i listinu o osvědčení o ověření.¹⁴⁴ Zároveň je však třeba, aby splňovaly i obecné formální náležitosti¹⁴⁵ a zvláštní náležitosti vztahující se k listinám sepsaným za účasti svědků, důvěrníků či tlumočnicků¹⁴⁶ a další.¹⁴⁷ Pokud ale notářská listina nesplňuje předpoklady stanovené zákonem, mohou v zásadě nastat dva případy. Základní rozdíl spočívá v tom, zda je požadavek na formu notářské listiny stanovený

¹³⁹ Například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 29 Odo 801/2005 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014 sp. zn. Cdo 3871/2013.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.6.2004, sp. zn. 32 Odo 964/2003.

¹⁴¹ § 63 a § 72 odst. 4 zákona 358/1992 Sb., notářský řád (dále jen „notářský řád“)

¹⁴² Tamtéž. § 92 a § 94a.

¹⁴³ Tamtéž. § 93.

¹⁴⁴ § 72 odst. 2, § 74 odst. 2 a § 75 notářského řádu.

¹⁴⁵ Tamtéž. § 58: „*Notářské listiny se sepisují v českém jazyku. Jestliže se notářská listina, kromě listin o ověření, sepisuje s tím, kdo jazyk, jímž se listina sepisuje, nezná, postupuje se podle § 69.*“ A a § 59 notářského řádu: „(1) *Při sepsování notářských listin nelze používat zkratky, které nejsou všeobecně používány.*

(2) *Datum sepsání notářské listiny, výše peněžitého plnění, délka lhůt a spoluvlastnické podíly se vypisují také slovy. Číselné označení stran notářské listiny se vypisuje jen slovy.*

(3) *Účastníci, svědci, důvěrníci a tlumočníci se podepisují na konci notářské listiny před podpisem notáře, který ke svému podpisu připojí úřední razítko notáře.*“

¹⁴⁶ Tamtéž. § 68 a § 69 odst. 3.

¹⁴⁷ Například tamtéž, § 71b, § 77 až 80 a další.

zákonem či nikoli. Pokud zákon výslovně vyžaduje určitou právní formu, je třeba, aby byla dodržena, jinak bude mít takový nedostatek za následek neplatnost právního jednání. Naopak pokud by zákon výslovně nepředepisoval formu notářské listiny, lze považovat takové právní jednání za platné, ač chybí některá z náležitostí. Taková listina by ovšem mohla obstát v rámci dokazování pouze jako soukromá listina. Například pokud by notářský zápis se svolením k vykonatelnosti postrádal některou z náležitostí, nebylo by možné jej použít jako exekuční titul. Ne všechny veřejné listiny, které notáři pořizují, jsou listinami notářskými. Například se jedná o listiny, které mohou vedle notáře pořizovat jiné osoby, nebo také listiny, které sice mohou pořizovat pouze notáři, ale jedná se o listiny, které pořizují podle jiného právního předpisu než notářského řádu.¹⁴⁸

Notářské listiny nelze vždy brát jako univerzální a nezpochybnitelný důkazní prostředek. Například pokud se jedná o osvědčení o prohlášení osob podle § 80 notářského řádu, bude mít notářská listina sílu veřejné listiny pouze co do pravosti listiny, nikoli co do správnosti tvrzení v ní obsažených. O pravdivosti či úplnosti stavu věci obsaženého v listině se notář v takovém případě nepřesvědčuje.¹⁴⁹

3.5.4.7 Exekutorský zápis

Další veřejnou listinou je potom exekutorský zápis. Sepisování exekutorských zápisů je jednou z pravomocí exekutora. Podobně jako u notářských listin má exekutorský zápis účinky veřejné listiny pouze, pokud má všechny náležitosti stanovené zákonem, a to jak formální, tak obsahové. Exekutor může na žádost účastníka osvědčit exekutorským zápisem skutkový děj či stav věci. Exekuční řád v § 77 sám stanovil demonstrativní výčet skutečností, které může exekutor osvědčit. Jedná se o „*splnění dluhu, stavu nemovitých věcí, bytů a nebytových prostor, jestliže jimi mohou být prokázány nároky v řízení před soudem nebo jiným státním orgánem a jestliže se skutkový děj udál v přítomnosti exekutora nebo jestliže se exekutor přesvědčil o stavu věci.*“¹⁵⁰ Exekutorský zápis je tedy vyhotovován zejména jako důkazní prostředek v řízení před orgánem veřejné moci. Není přitom rozhodné, zda nakonec dojde k jeho reálnému

¹⁴⁸ BÍLEK Petr, DRÁPAL Ljubomír, JINDŘICH Miloslav, WAWERKA Karel, *Notářský řád a řízení o dědictví*, 4. vydání, 2010, s. 48-52.

¹⁴⁹ BĚLOHLÁVEK Alexander, *Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva*, Právní rozhledy 8/2006, s. 275 a násl.

¹⁵⁰ § 77 Zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád.) a o změně dalších zákonů. (dále jen „exekuční řád“)

použití před soudem. Zápis pořízený exekutorem by ale neměl sloužit k věrohodnému zachycení určitého děje, například slosování. K tomu jej exekuční řád neopravňuje.

Exekutor tak má poměrně malé pole působnosti při vyhotovování zápisů. Jeho pravomoci jsou omezené zejména pravomocemi jiných orgánů či subjektů. Nemůže osvědčit skutkové okolnosti, jejichž osvědčení je výslovně stanoveno jiným osobám, nejčastěji notářům. Samotný exekuční řád přenechal tuto pravomoc notářům, například v § 36 odst. 4 či § 66 odst. 2 exekučního řádu. I kdyby exekutor takovou listinu vyhotovil, nebylo by ji možné použít v řízení před orgánem veřejné moci. Omezení exekutorských pravomocí nastalo také zrušením oprávnění vydávat exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti novelou exekučního řádu zákonem č. 396/2012 Sb.

Náležitosti exekutorského zápisu nalezneme v § 79 exekučního řádu a také § 29 exekutorského kancelářského řádu.¹⁵¹ Podobně jako v případě notářské listiny má za následek nedostatek některé z náležitostí skutečnost, že notářský zápis nelze považovat za veřejnou listinu. I přesto je možné, aby takový zápis byl platnou listinou soukromou.¹⁵²

Na hodnocení důkazu notářským i exekutorským zápisem se užití obecná pravidla hodnocení důkazních listin.

3.6 Ohledání

Ohledání je jediným přímým důkazním prostředkem. Provedení důkazu ohledáním umožňuje soudci přímo vnímat určitý předmět, místo či skutečnost. Soudce při ohledání může použít veškeré smysly, nejen zrak (stín dopadající na pozemek), ale i sluch (hluk z přilehlého závodu), hmat (kluzká podlaha), chuť (jídlo či nápoj) nebo čich (zápach pronikající ze sousedního pozemku).¹⁵³ Tímto se ohledání liší od ostatních důkazních prostředků, u nichž je přímý vjem soudu praktikován pouze v omezené míře a zpravidla se jedná o vjem zprostředkovaný. Předmětem ohledání mohou být vzhledem k povaze důkazu pouze hmotné věci, a to jak movité, tak nemovité, živé či neživé. Vzhledem k vývoji techniky je ovšem možné, aby bylo přímé ohledání nahrazeno videozáznamem

¹⁵¹ Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 23. 5. 2002, kancelářský řád.

¹⁵² KASÍKOVÁ, M. a kol., *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 573-579.

¹⁵³ LAVICKÝ, Petr a kol., *Občanský soudní řád (§1 až 2501), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 641- 644.

na nosiči, nebo fotografiemi. Je ovšem otázkou, zda by se potom nejednalo o jiný důkazní prostředek v § 125 OSŘ výslovně nevyjmenovaný. Zatímco v zahraničí se zvukový a obrazový záznam řadí mezi důkaz ohledáním, u nás jej řadíme spíše mezi důkazní prostředky v OSŘ výslovně neuvedené. V zásadě nemá toto teoretické zařazení vzhledem k demonstrativnímu výčtu důkazních prostředků zvláštní význam. I přesto může být přímé ohledání soudem spolehlivější než například pořízená fotografie domu, a to vzhledem k možnému zkreslení fotografie a zároveň proto, že často může být pro soud důležitý celkový obrázek v kontextu okolí domu a podobně.

Zákon rozlišuje dva způsoby ohledání. Prvním z nich je ohledání předmětu, které se zpravidla děje přímo v jednacím síni a druhým z nich je potom místní ohledání, které bývá někdy nesprávně nazýváno místním šetřením.

3.6.1 Ohledání předmětu při jednání před soudem

Ohledání předmětu, který lze soudu předložit, se provádí při jednání. Tento důkazní prostředek se použije například ve sporech ze smlouvy o koupi. K ohledání věci při jednání se vztahuje tzv. ediční povinnost. Ta se uplatní nejen u ohledání. Spočívá v povinnosti každého, tedy jak účastníků řízení, tak třetích osob, předložit na vyzvání soudu věc k ohledání. Pokud tak neučiní dobrovolně, může jí být uložena pořádková pokuta, nemůže však dojít k odnětí věci. Naopak pokud by došlo splněním této povinnosti ke vzniku hotových výdajů či ušlého zisku, vzniká právo na jejich náhradu podle § 139 odst. 1 a 3 OSŘ. Soud po provedení důkazu ohledáním vrátí předmět zpět osobě, která jej poskytla.

Zvláštním případem ohledání pak bude ohledání člověka, jež může spočívat zejména ve vnějším zkoumání osoby a jejích znaků na pohled patrných. U zásahů do tělesné integrity člověka, nebo pokud není skutečnost na pohled patrná, bude vhodnějším postupem prohlídka provedená odborníkem, typicky znalcem formou znaleckého posudku či odborného vyjádření. Na druhou stranu si lze představit, že například v případě některých zjevných zdravotních následků si soud může udělat obrázek i sám, aniž by ustanovil znalce. Podobně lze podrobit ohledání i zvíře. Zvíře vzhledem k současné právní úpravě občanského zákoníku¹⁵⁴ není považováno za věc v právním smyslu, proto je ohledání zvířete třeba odlišovat od ohledání věci.

¹⁵⁴ §494 občanského zákoníku.

3.6.2 Místní ohledání

Místní ohledání se zpravidla provádí v terénu, tedy mimo jednacích síní. Toto s sebou nese řadu procesních aspektů, se kterými se soud musí vypořádat. Jedná se například o dopravu na místo, o zajištění protokolace provedení důkazu či obeslání všech osob, které mají být přítomny, tj. účastníky, jejich právní zástupce a pokud je to vhodné, také znalce. O účasti znalce při provádění ohledání se obecně zmiňuje ve své judikatuře například Ústavní soud: *„Ohledání na místě je důkazním prostředkem, který soudu, nikoliv znalci, umožňuje získat poznatky o skutečnostech vnímaných jeho smysly a k ohledání, tedy k provedení důkazu je třeba předvolat všechny, kteří se jinak předvolávají k jednání. V případě šetření znalce, jež je podkladem pro zpracování znaleckého posudku, jako dalšího důkazního prostředku, však taková nutnost nevyvstává, neboť zde nedochází k provedení důkazu (tím je až výslech znalce nebo podání znaleckého posudku před soudem, kde se k němu má právo účastník vyjádřit). Postup znalce v takové situaci nelze směřovat ani s ohledáním dle ust. § 130 o. s. ř. a přítomnost jakýchkoliv osob při tom, když si znalec prohlíží věc (nebo ji zkoumá), je v zásadě zcela irelevantní. Lze zde připomenout adekvátní situaci, kdy znalec zajišťuje krevní vzorky pro rozbor krve např. při určení otcovství. Ani tomuto úkonu nejsou matka nebo kolizní opatrovník přítomni a přesto zde nedochází k porušení principu rovnosti účastníků nebo principu spravedlivého procesu, neboť zde nejde o žádnou aktivitu účastníků, která by mohla na výsledek znaleckého posudku mít jakýkoliv vliv.“*¹⁵⁵ Konkrétněji, například ve věci ohledání stavby, pak Nejvyšší soud konstatoval: *„Při odhadu staveb je někdy třeba odborných znalostí nejen k posouzení zjištěných skutečností, ale i k jejich zjištění. Pokud tedy ohledání stavby má být provedeno jako důkaz podle ustanovení § 130 o. s. ř. nebo pokud má být podkladem anebo jedním z podkladů pro podání znaleckého posudku, je nezbytná účast znalce tam, kde by bez jeho odborných znalostí nemohly být řádně zjištěny všechny skutečnosti rozhodné pro ocenění nemovitosti.“*¹⁵⁶ Často se ovšem na místo vydává pouze znalec za účelem provedení místního šetření. Místní šetření tedy provádí znalec a nejedná se tedy o úkon, který by prováděl soud. Proto označovat úkon soudu tímto termínem je, jak již uvádím výše, nesprávné.

¹⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2005, sp. zn. IV.ÚS 244/05.

¹⁵⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 1979, sp. zn. Cpj 41/79.

Podobně jako v případě ohledání předmětu při jednání je i v tomto případě každý povinen místo ohledání zpřístupnit. Ani zde nelze osobu, která odmítá splnit tuto povinnost nutit k součinnosti jinak než pouze pořádkovými pokutami. Pokud se řádně předvolaní účastníci k provedení důkazu nedostaví, provede jej soud v jejich nepřítomnosti. Vzhledem k povaze důkazního prostředku je nezbytné, aby jej prováděl sám soudce, jeho provedením nemůže pověřit například vyššího soudního úředníka. Pokud by se tak stalo, jednalo by se o důkaz provedený nezákonným způsobem a nebylo by možné k němu přihlížet. Místní ohledání se použije zejména ve sporech týkajících se nemovitostí a staveb (například spor ze smlouvy o dílo) nebo v případech týkajících se dopravních nehod.

Průběh místního ohledání je třeba řádně zaznamenat. Ne vždy bude účelné a vhodné tak učinit psaným protokolem. Často bude vhodnější pořídit například videozáznam či záznam na diktafon a následně pořídit v klidu protokol podle dostupných záznamů. K protokolu je potom vhodné přiložit náčrty místa či jeho fotografie.¹⁵⁷

Také hodnocení důkazu ohledáním bude soud provádět v souladu s obecnými zásadami na základě přímého vnímání věci, a to ať už v soudní místnosti, nebo mimo ni.

3.7 Výslech účastníků

Výslech účastníka má charakter podpůrného důkazního prostředku. Jak stanoví výslovně § 131 OSŘ, který tento důkazní prostředek upravuje, výslech účastníka lze použít, pokud dokazovanou skutečnost nelze prokázat jinak a zároveň pokud s tím účastník souhlasí.¹⁵⁸ Zajímavé je, že v nesporných řízeních, která jsou upravena v ZŘS, není souhlas účastníka vyžadován.¹⁵⁹ I přes tento rozdíl mezi sporným a nesporným řízením, je podstata ustanovení obdobná. Soud může nařídit provedení důkazu výslechem účastníka pouze, pokud je to třeba (ZŘS) a nelze-li skutečnost prokázat jinak (OSŘ). Oba právní předpisy tak uvádí tento důkazní prostředek spíše jako alternativu, ke které soud přistupuje až v okamžiku, kdy dojde k důkazní nouzi a nelze určitou skutečnost prokázat jinak, tedy použitím jiných důkazních prostředků. Výslech účastníka neslouží ani k tomu, aby soud zjišťoval stanovisko účastníka. K tomu slouží

¹⁵⁷ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol., Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 906.

¹⁵⁸ Odmítnutí účastníka vypovídat ho však nezabavuje povinnosti tvrzení. (nález Ústavního soudu ze dne 1.11.2005, sp.zn. Pl.ÚS 37/03.)

¹⁵⁹ §22 ZŘS.

vyjádření účastníka, nikoli jeho výslech.^{160 161} Na druhou stranu Nejvyšší soud obdobně jako soud Ústavní¹⁶² dovodil, že pokud v rámci výslechu účastník doplnil neúplná nebo chybějící skutková tvrzení, jedná se sice o nesprávný postup soudu, ale neznamená to, že soud nemůže k takovým zjištěním v dalším průběhu řízení přihlížet.¹⁶³ Podobně jako u výpovědi svědka je i zde provedení důkazu omezeno povinností mlčenlivosti.¹⁶⁴

Ustanovením § 131 OSŘ se několikrát zabýval Ústavní soud, a to například otázkou, zda je toto ustanovení, zejména požadavek na souhlas účastníka, v souladu s ústavním pořádkem, konkrétně s právem na spravedlivý proces. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 1. 11. 2005 odkazuje na tradiční procesní právo i teorii. Již prvorepublikové právo přisuzovalo výslechu účastníka pouze podpůrný charakter. Zároveň upozorňuje na skutečnost, že „socialistické zákonodárství“ tento tradiční náhled změnilo a přisuzovalo výpovědi účastníka stejnou váhu jako ostatním důkazním prostředkům. Příslušné ustanovení ale bylo formulováno spíše jako možnost soudu. Současné znění § 131 OSŘ se novelou zákonem č. 30/2000 Sb. navrátilo k tradičnímu pojetí výslechu účastníka, tedy k zdůraznění jeho podpůrného charakteru. Takové znění ustanovení není dle Ústavního soudu bezobsažné. Dokonce i nesouhlas účastníka s provedením tohoto důkazu má totiž pro soud význam. Tímto, v současné době účinným pojetím výslechu účastníka, nedochází k porušení práva na spravedlivý proces, jelikož je zachováno, že každý účastník má právo *„seznámit se s každým důkazem, dokladem či tvrzením předloženým u soudu a má právo se k němu vyjádřit. Tím, že účastník řízení nedá souhlas ke svému výslechu, nejsou dotčena práva protistrany, je to pouze k tíži žalobce, který provedení svého výslechu odepřel, neboť se vystavuje riziku, že jeho tvrzení v řízení nebudou prokázána.“*¹⁶⁵ Naopak je třeba mít vždy na paměti, že tento důkazní prostředek nesmí sloužit k doplnění bílých míst v tvrzení účastníků a takový postup soudu by se mohl jevit jako porušení zásady rovnosti.

Podobně jako v případě jiných důkazů lze provést výslech účastníka jednak na návrh stran, ale také z úřední povinnosti. Strana může navrhnout jak svůj vlastní výslech, tak i výslech protistrany. Vždy by však měla strana, která provedení důkazu výslechem

¹⁶⁰ SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 41-43.

¹⁶¹ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 343 - 346.

¹⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 1.11.2005, sp. zn. Pl.ÚS 37/03 .

¹⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014 sp. zn. 29 Cdo 1171/2014.

¹⁶⁴ O povinnosti mlčenlivosti více pojednávám v části věnované výpovědi svědka.

¹⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, Pl.ÚS 37/03.

účastníka navrhuje, dostatečně zdůvodnit, proč není možné provést důkaz jiným způsobem. V případě návrhu provedení důkazu výslechem protistrany pak vždy hrozí riziko, že účastník k takovému výsledku odmítne dát souhlas a tím zmaří jeho provedení. Jak již uvádím výše, i z odmítnutí vypovídat může soud učinit s ohledem na okolnosti určitý závěr a přihlídnout k takovému odmítnutí následně v rámci procesu hodnocení důkazů.

Na druhou stranu je otázkou, zda a do jaké míry je nutné účastníka vyslýchat. Jeho pohled na věc je totiž zmíněn jak v žalobě, tak případně v replikách či vyjádřeních a zároveň má účastník určitý prostor jej vyjádřit i před soudem samotným, například v rámci práva vyjádřit se k prováděným důkazům. Výslech účastníka tak může být často považován za nadbytečný.¹⁶⁶

3.7.1 Pravidla výslechu účastníka

Účastník, jehož výslech je nařízen, má povinnost se dostavit k soudu. Pokud by tak neučinil, hrozí mu pořádková pokuta a může být předveden. Vzhledem k povaze účastnické výpovědi nelze účastníka nutit k výpovědi, pokud ji odmítne. Zároveň mu nehrozí ani sankce za trestný čin křivé výpovědi. Lze předpokládat, že účastník bude při svém výsledku vypovídat co nejvíce ve svůj prospěch, a naopak nelze předpokládat jeho nezaujatost a úplnou pravdivost jeho výpovědi. Právě proto má tento důkazní prostředek pouze podpůrnou povahu a je třeba k němu tak přistupovat, zejména pak při hodnocení důkazu. Účastníkovi sice nehrozí trestněprávní sankce za křivou výpověď, nicméně mu hrozí procesní postih v tom smyslu, že soud k nepravdivosti jeho výpovědi přihlédne při svém rozhodování. To může mít za následek jeho neúspěch ve věci. Účastník zároveň není zbaven povinnosti vypovídat pravdu a nic nezamlčet, o čemž musí být poučen. Výslech je prováděn obdobně jako výslech svědka, přičemž OSŘ postup výslovně neupravuje a pouze odkazuje právě na ustanovení o výpovědi svědka. Součástí takového procesního postupu bude mimo jiné i právo protistrany klást vyslýchanému otázky. Proto je třeba, aby soud dbal na jeho ochranu. Za tím účelem má soud zároveň právo nepřipustit některou otázku protistrany, pokud by například útočila na osobu účastníka.¹⁶⁷

¹⁶⁶ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1. Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 343 - 346.

¹⁶⁷ LAVICKÝ, Petr a kol., *Občanský soudní řád (§1 až 250l), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, s. 644- 647.

3.7.2 Hodnocení důkazu výsledkem účastníka

Výpověď účastníka bude soud posuzovat obdobně jako výpověď svědka. Ústavní soud k tomuto dovedl, že: „Z žádného ustanovení občanského soudního řádu neplyne, že by - v rámci hodnocení důkazů - poznatky výsledkem účastníků získané musely vždy nutně (a priori) být pro soud méně spolehlivé, méně významné, nevěrohodné apod. (než poznatky dovozené z jiného důkazního prostředku). Výslech účastníka je podle ustanovení § 125 o. s. ř. jedním z řady v úvahu přicházejících důkazních prostředků a musí být hodnocen jako důkaz každý jiný ad hoc s tím, že eventuální závěr o té které míře spolehlivosti, významnosti, věrohodnosti apod. z něj získaných poznatků je až součástí jeho hodnocení ve smyslu ustanovení § 132 o. s. ř. [soud pak musí vždy uvést, jakými úvahami se při hodnocení důkazu svědeckou výpovědí řídil (ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř.)]“¹⁶⁸ Soud tedy důkaz výsledkem účastníka musí hodnotit obezřetně s přihlédnutím k jeho povaze. Zároveň, podobně jako u výslechu svědka, je třeba, aby soud zohlednil chování vyslýchaného při provádění důkazu a další non-verbální projevy. Tyto poznatky nelze zachytit v protokolu, ale mají zásadní vliv na věrohodnost důkazu. Soud musí mít ale vždy na paměti, že výslech účastníka je pouze důkazem podpůrným, a proto je třeba poznatky při něm získané vždy dostatečně podepřít dalším dokazováním.¹⁶⁹ Měl by zároveň v kontextu ostatních důkazů hodnotit zejména pravdivost takové výpovědi a obecně hodnotit všechny důkazy ve vzájemné souvislosti.

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. I.ÚS 2568/07.

¹⁶⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. - Vyd. 1, Praha : Eurolex Bohemia, 2006.- str, s. 527-531.

4 Další důkazní prostředky výslovně neuvedené v §125 OSŘ

Ruku v ruce s neustálým vývojem vědy a techniky se objevují nové způsoby, jak prokazovat svá tvrzení. Zatímco před 50 lety bylo k zaznamenání zvuku potřeba magnetofonu a k užití počítače, který prováděl složitější výpočty, celá místnost, je dnes již možné, aby takové zařízení bylo umístěno například v tužce, či v hodinkách. Každý dnes vlastní mobilní telefon a díky němu může leckdy nepozorovaně pořizovat obrazový či zvukový záznam, včetně videa. Zároveň lze do každého takového zařízení lehce nainstalovat aplikaci, která například zaznamenává hovory z něj učiněné, či zasílá informace o poloze osoby, která má telefon u sebe. Dalším způsobem záznamu takových údajů o osobě jsou i kamerové systémy, které jsou dnes již přítomny prakticky na každém kroku. Ač je vědomí, že může být každý jeho krok snadno zaznamenán pro člověka leckdy nepříjemné a může vyvolávat úzkost, pro účely prokázání tvrzení před soudem mohou být tyto výtahy moderní doby užitečné. V souvislosti s tím se ale objevuje řada otázek, které souvisí zejména s ochranou osobnosti zachycené osoby. Proto je třeba těmto důkazním prostředkům věnovat zvláštní pozornost.

Znění § 125 OSŘ umožňuje účastníkům civilního řízení před českým soudem uplatnit i řadu dalších institutů, které naše právo výslovně neupravuje, ale jejich užití je například běžné v zahraničí. Níže uvádím několik takových důkazních prostředků, které OSŘ výslovně neupravuje, a které považuji za zajímavé.

4.1 Obrazový a zvukový záznam

Bez pochyby zajímavým a v současné době jistě aktuálním tématem je použití obrazového a zvukového záznamu jako důkazního prostředku. Jak již uvádím výše, v dnešní době mobilních telefonů je pořízení takového záznamu velmi jednoduché a v řadě případů se to může jevit jako velmi užitečné v případě, kdy je třeba prokázat určitá tvrzení. Takový postup však může narazit na ochranu osobnosti a osobních údajů. V zásadě není sporu o tom, že jak záznam zvukový, tak obrazový bude záznamem projevu osobní povahy. V této problematice se opakovaně vyjadřovaly soudy ve své judikatuře a zároveň někteří odborníci se jí věnují ve svých článcích.

Zajímavou otázkou se například zabývá Jan Potměšil ve svém článku Použitelnost zvukových a obrazových záznamů jako důkazu¹⁷⁰, který se pozastavuje nad tím, proč je tak problematická otázka zaznamenání určité skutečnosti na trvalém médiu, když lidská paměť představuje také určité médium, kam se uchovává jak obraz tak zvuk. Zatímco spolehlivější záznam prostřednictvím techniky je přinejmenším sporným důkazním prostředkem, záznam uchovaný v paměti je důkazním prostředkem všeobecně preferovaným a je uváděn hned na prvním místě ve výčtu § 125 OSŘ.

4.1.1 Ochrana osobnosti

Ochranu osobnosti upravuje občanský zákoník ve svém ustanovení § 81 a následující. Osobnost člověka není výslovně definována, občanský zákoník pouze stanoví, že: „*Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.*“¹⁷¹ Z toho lze dovodit, že výčet je pouze demonstrativní a lidská osobnost má řadu složek, z nichž zvláštní pozornost věnuje občanský zákoník ochraně soukromí: „*Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy.*“¹⁷² Zákon tedy výslovně nepřipouští zásah do soukromí jiného bez jeho svolení. Pořízením záznamu, ať už obrazového či zvukového, by logicky došlo k jeho narušení a tím by se celá problematika mohla uzavřít. Tak jednoduché to ovšem není.

Otázkou zůstává, kdy je nutné, aby člověk dal jinému souhlas jej například nahrát a zároveň zda neexistují nějaké výjimky. Otázkou, co to znamená dát s takovým záznamem souhlas, se zabývá například Mgr. David Mařádek ve svém článku v Právních rozhledech. Klade si mimo jiné otázku, zda v dnešní době, kdy si je každý vědom toho, co chytré telefony umí, není již zvednutí telefonu jakýmsi konkludentním souhlasem s případným nahráváním. V zásadě ale dospěl k názoru, že nelze k takové

¹⁷⁰ POTMĚŠIL, Jan: *Použitelnost zvukových a obrazových záznamů jako důkazu*, Správní právo, 3/2010, s. 129 – 154, článek dostupný na: <http://www.mvcr.cz/clanek/pouzitelnost-zvukovych-a-obrazovych-zaznamu-jako-dukazu.aspx>.

¹⁷¹ § 81 odst. 2 občanského zákoníku.

¹⁷² §86 občanského zákoníku.

otázce přistupovat tímto způsobem, jelikož i konkludentně projevená vůle vyžaduje určitou kvalitu, a tudíž ji nelze nahradit nějakou fiktivní vůlí.¹⁷³

4.1.1.1 Bezúplatná zákonná licence úřední

Ochrana osobnosti je v zásadě absolutní. Občanský zákoník ale stanoví její omezení tím, že svolení není třeba, pokud se záznamy, písemnosti osobní povahy či podobizny „pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.“¹⁷⁴ Zákon tak výslovně povoluje zásah do zákonem chráněných složek lidské osobnosti za účelem ochrany obecných zájmů, a to i proti vůli osoby, jejíž osobnost jinak chrání.

4.1.1.2 Uplatnění soukromých práv

Zatímco předchozí právní úprava v § 12 občanského zákoníku č.40/1964 Sb. znala pouze zákonnou licenci úřední, současná právní úprava rozšiřuje možnost použití záznamu či podobizny v okamžiku, kdy dojde k užití takto získaného důkazního prostředku „k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob.“¹⁷⁵ Občanský zákoník tak reaguje na častý střet dvou práv, a to absolutního osobnostního a práva na ochranu jiných subjektivních práv, a to nejčastěji v řízení před orgánem veřejné moci (například před soudem v rámci občanského soudního řízení). Jde tedy spíše o poměření jednotlivých práv než o zákonnou licenci tak, jak je tomu u licence úřední, přičemž je třeba přihlížet k právu na spravedlivý proces. Zároveň je třeba toto ustanovení vykládat tak, že taková licence je možná pouze tehdy, pokud je záznam pořízený za účelem použití před orgánem veřejné moci. Pokud by byla tato licence aplikovatelná obecně, znamenalo by to nadřazenost jakéhokoli soukromého práva právu na ochranu osobnosti, což je nepřípustné.¹⁷⁶ Je tedy nutné toto ustanovení vykládat zásadně restriktivně.¹⁷⁷ Rozdíl oproti úřední licenci pak bude i ve výčtu projevů osobní povahy, na které lze ustanovení aplikovat. V případě úřední licence lze takto použít i písemnosti osobní povahy, zatímco u soukromých subjektivních práv je třeba k užití takové písemnosti vyžádat souhlas osoby.

¹⁷³ MAŘÁDEK David, *Pořízení zvukového záznamu soukromou osobou a obecné možnosti jeho použití jako důkazního prostředku v civilním soudním řízení*, Právní rozhledy 20/2015, s. 705.

¹⁷⁴ § 88 občanského zákoníku.

¹⁷⁵ §88 občanského zákoníku.

¹⁷⁶ Zejména s ohledem na zásadu rovnosti základních lidských práv.

¹⁷⁷ Srov. § 90 občanského zákoníku.

Občanský zákoník tak napomohl odstranit nejasnosti například ohledně záznamu telefonního hovoru a jeho následného užití v civilním procesu. Zatímco oprávnění nahrát si svůj vlastní hovor bylo každému v zásadě přiznáno judikaturou, nepanovala shoda o tom, zda je takový záznam možné použít jako důkaz v řízení před soudem, nicméně povětšinou se takový důkaz považoval za nepřipustný.¹⁷⁸

4.1.1.3 Bezúplatná zákonná licence vědecká, umělecká a zpravodajská

Bezúplatná zákonná licence vědecká, umělecká a zpravodajská se podobně jako výše uvedená soukromá licence vztahuje pouze na podobizny a záznamy, a to nejen obrazové, ale i zvukové, a to jak na jejich pořízení, tak na použití. Vědecká a umělecká licence je specifická zejména povahou činnosti, za jejímž účelem je ochrana osobnosti omezena, tedy účel vědecký či umělecký. Vědecká činnost spočívá v aplikaci odborných znalostí a dovedností oprávněné osoby. Činnost umělecká zase spočívá jak v literární, tak jiné tvorbě, zejména se bude jednat například o portrét, ať už fotografický, či malovaný. Licence se pak bude aplikovat například v rámci publikace lékařského výzkumu v případě prvním a výstavy v případě druhém. Naopak zpravodajská licence spočívá v oprávnění osoby informovat veřejnost ve věcech veřejného zájmu. Je ovšem třeba vždy zkoumat konkrétní povahu té které zprávy, včetně osoby, která licenci využívá. Na druhou stranu zde bude na rozdíl od licence vědecké a umělecké, užití záznamu bez vědomí osoby vybočením ze zákonné zpravodajské licence.¹⁷⁹

Všechna ustanovení o zákonné licenci v případě ochrany osobnosti je ale nutné vykládat s ohledem na zásadu přiměřenosti. I přes zákonnou licenci nelze zasahovat do soukromí druhého nepřiměřeně a v rozporu s oprávněnými zájmy člověka.¹⁸⁰ V případě zásahu do soukromí fyzické osoby je třeba zákonnou licenci vždy vykládat restriktivně s tím, že nepřiměřený zásah je třeba považovat za neoprávněný. Odpovědí na otázku, zda je zásah nepřiměřený, nabízí obecný test proporcionality. Jedná se o třístupňový test, v rámci kterého je třeba zkoumat a následně posoudit, zda je takto pořízený důkazní prostředek „způsobilý prokázat tvrzený skutkový stav, jakou jinou a méně invazivní možnost získat stejné informace měl pořizovatel záznamu, jaký je význam práva či právem chráněného zájmu, jehož procesní ochrany se tímto důkazním návrhem dotýčný

¹⁷⁸ LAVICKÝ, Petr a kol., *Občanský soudní řád (§1 až 250l), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*, 1.vydání, Praha: Wolters Kluwer, s. 533-537.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 538-541.

¹⁸⁰ § 90 občanského zákoníku.

domáhá, zda má jít o podpůrný nebo rozhodující důkaz, zda byl někde zveřejněn, zda může druhou stranu difamovat a podobně.“¹⁸¹

4.1.2 Zvukový záznam

Lidský hlas je projevem osobní povahy a je třeba na něj i jeho záznam aplikovat ustanovení občanského zákoníku. Otázkou ovšem zůstává, zda je možné jej použít jako důkazní prostředek v civilním procesu a pokud ano, tak za jakých podmínek. Nejčastěji se soudy zabývaly otázkou přípustnosti záznamu hovoru uskutečněného prostřednictvím telefonu. Vzhledem k výše uvedenému pojednání, které se týká současné úpravy ochrany osobnosti v občanském zákoníku, sice některé pochybnosti opadly, nicméně ráda bych zmínila několik judikátů, které považuji za zajímavé a významné, a to mimo jiné pro posouzení přiměřenosti užití tohoto důkazního prostředku.

Prvním z nich je náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, v němž Ústavní soud vyjádřil názor, jenž již uvádím výše a sice, že každý má právo zaznamenávat si vlastní telefonické rozhovory. Zároveň dal za pravdu argumentům obecných soudů v tom smyslu, že existuje obecná povědomost o možnosti nahrávky takového rozhovoru druhým účastníkem a jeho uskutečněním tak souhlasí s případným pořízením záznamu. I přes tento názor se dále v rozhodnutí dočteme, že takový záznam je ale stále podřízen souhlasu nahrávaného a nelze jej provést jako důkaz před soudem přes jeho výslovný nesouhlas. Takový důkaz totiž Ústavní soud považuje za nepřipustný.¹⁸²

Dalším zajímavým rozhodnutím je potom bez pochyby další, o něco novější, náleží Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014, který se zabýval otázkou projevů osobní povahy v telefonickém rozhovoru, přičemž rozlišuje mezi hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu jejich povolání, obchodní či jiné veřejné činnosti a těmi, které jsou čistě soukromé. U prvně jmenovaných pak připouští důkaz nahrávkou takového rozhovoru, protože předpokládá, že takový rozhovor zpravidla nemá charakter projevů osobní povahy, a proto připouští použití tajného zvukového záznamu jako důkazního prostředku.¹⁸³ Ústavní soud dále uvádí, že i přesto, že by taková nahrávka obsahovala projevy osobní povahy, může v konkrétních případech převážit zájem na ochranu práva

¹⁸¹ MAŘÁDEK David, *Pořízení zvukového záznamu soukromou osobou a obecné možnosti jeho použití jako důkazního prostředku v civilním soudním řízení*, Právní rozhledy 13-14/2015, s. 481.

¹⁸² Náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05.

¹⁸³ Obdobně se Ústavní soud vyjádřil i ve svém náleží ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 3253/13.

na spravedlivý proces, zvláště pokud jej předkládá slabší strana.¹⁸⁴ Zásah do soukromí osoby je tu tak ospravedlněn „zájmem na ochranu slabší strany právního vztahu, kterému hrozí závažná újma.“¹⁸⁵

4.1.3 Videozáznam

Dnes je poměrně běžné, že jsou na veřejných místech umístěny kamery, které snímají prakticky každý náš krok. Toto může být užitečné pro dokazování, zejména potom v trestním řízení, ale má to i své nevýhody. Jednou z nich je to, že kamery ne vždy zchytí vše, co je pro daný případ relevantní. Jednání osob se na záznamu může jevit jinak, než ve skutečnosti probíhalo,¹⁸⁶ což může mít za následek nesprávné posouzení důkazního prostředku. Je tedy i v tomto případě vždy nutné hodnotit důkazy v kontextu procesu dokazování a nevycházet pouze z jednoho důkazního prostředku. Záznam frekventované ulice na městské kamerové systémy bude typickým příkladem výše zmiňované licence úřední.

Otázky naopak vyvolává pořízení soukromé nahrávky. Jedním z případů, kdy připadá taková nahrávka v úvahu, je bezpochyby oblast pracovněprávní. Sice je pro nás naprosto nepřijatelné, aby nás zaměstnavatel nahrával například při práci v kanceláři, nicméně jsou místa, kde je to pochopitelné a obhajitelné. Takovým místem bude například obchod. Zaměstnanci pracující v kamenném obchodě jsou pod stálým dohledem kamer, které tam ovšem nejsou primárně instalovány za účelem jejich kontroly, ale spíše za účelem jejich ochrany a pro případ krádeže. Otázkou ovšem je, jak hodnotit důkaz záznamem v případě, že zaznamenává hrubé porušení pracovní kázně zaměstnance. Bude takový důkazní prostředek přípustný? Nechme teď stranou otázku vyplývající ze zákona č. 101/2000 Sb. zákona o ochraně osobních údajů a otázku jejich shromažďování a zpracování a zaměříme se čistě pouze na přípustnost důkazního prostředku. V zásadě lze říci, že míra soukromí osoby je z velké části určována i povahou prostředí, ve kterém se osoba nachází, případně pracuje. Lze tedy s ohledem na povahu prostředí, například v případě zlatnictví či banky, předpokládat přítomnost kamerového systému. Zároveň zpravidla zaměstnanec, pokud jedná v rozporu se svými povinnostmi, činí tak vědomě. V případě sporu o platnost výpovědi je tak záznam

¹⁸⁴ V tomto případě se jednalo o spor pracovněprávní a takovou slabší stranou byl zaměstnanec.

¹⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II ÚS 1774/14.

¹⁸⁶ Například může být vidět jen část jednání dotyčného, které je vytržené z kontextu a tím může působit jinak, než jak ve skutečnosti probíhalo.

kamerového systému zachycující například požívání alkoholu na pracovišti v zásadě přípustný jakožto důkazní prostředek prokazující důvod dané výpovědi.¹⁸⁷

4.2 Sociální síť

Další zajímavou otázkou v oblasti důkazních prostředků přináší sociální síť a projev na nich učiněný. Vzhledem k jejich hojnému využívání je dnes prakticky nemožné, aby se soudy vyhnuly jejímu řešení. Ústavní soud se ve svém nálezu ze dne 30. 10. 2014¹⁸⁸ zabýval mimo jiné otázkou povahy sociální sítě Facebook, přičemž poukazuje na možnost nastavení soukromí na této sociální síti, tedy možnost každého uživatele ovlivnit, které informace budou na jeho profilu komukoli veřejně přístupné a které informace se zobrazí pouze omezenému okruhu osob.¹⁸⁹ Tato sociální síť umožňuje komunikovat s jinými uživateli na řadě různých úrovní, ať už s jedním prostřednictvím zasílání individuálních zpráv, či stejným způsobem s několika osobami. Jistou formou komunikace a využití služeb sociální sítě je i zpřístupnění například fotografií či názorů prakticky komukoli, kdo má přístup k internetu. Každopádně lze vzhledem k možnosti nastavení soukromí účtu na sociální síti předpokládat, že každá osoba zveřejňuje informace dobrovolně a s vědomím, kdo k nim bude mít přístup. S ohledem na možnost užití tohoto nastavení je možné takové veřejně přístupné příspěvky použít jako důkazní prostředek v řízení před soudem.^{190 191}

4.3 Affidavit

Za zvláštní důkazní prostředek lze s ohledem na znění § 125 OSŘ považovat i přísežné prohlášení neboli affidavit. Zatímco v zahraničí, například v rámci angloamerického právního systému se jedná o běžně používaný institut, u nás je jeho použití spíše vzácné a výslovně ho zakotvuje zejména zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“) a dále jej také zmiňovala například Instrukce ministerstva spravedlnosti 11. 6. 2010, č. j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup

¹⁸⁷ MORÁVEK Jakub, *Kdy lze jako důkazní prostředek připustit záznam z kamerového systému?*, Právní rozhledy 13/2011, s. 457.

¹⁸⁸ Jedná se o nálezy v trestní věci, ale domnívám se, že obecné závěry v něm učiněné je možné použít i v civilním procesu.

¹⁸⁹ Tedy zejména osoby, kterým neumožnil uživatel přístup k svým veškerým nahraným informacím prostřednictvím možnosti „přidání do přátel“.

¹⁹⁰ ZEMAN Milan, *Důkaz nahrávkou pořizovanou soukromou osobou nebo projevem na sociálních sítích*, EPRAVO.CZ [online], 5. 8. 2015 [cit. 25.10.2017], dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dukaz-nahravkou-porizenou-soukromou-osobou-nebo-projevem-na-socialnich-sitich-98326.html>

¹⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. III.ÚS 3844/13.

justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních. Tato instrukce umožnila nahradit výslech osoby právě tímto prohlášením.

Jedná se o určitou variantu k výslechu soudem dožádaným. Usnesením dožadující justiční orgán uloží konkrétní osobě, aby ve stanovené lhůtě přísežně odpověděla na otázku v něm specifikované. Takto pořízené přísežné prohlášení může být následně použito jako způsobilý důkazní prostředek. Podobně jako v případě jiných důkazních prostředků, může být i v tomto případě neposkytnutí součinnosti postiženo v souladu s platnými procesními předpisy. Jednalo by se tedy například v případě účastníka řízení o důsledek spočívající v neunesení důkazního břemene.

Obdobně pak upravuje ZMPS možnost vyslechnout svědka, účastníky, nebo také znalce pod přísahou. Ačkoli se u nás přísaha při výslechu svědka či jiné osoby nevyžaduje, v případě, že by se jednalo o výslech na základě dožádání soudu státu, kde je přísaha vyžadována, stanoví ZMPS znění takové přísahy. Přísahu lze nicméně složit i zpětně.¹⁹²

4.4 Elektronický dokument

V dnešní době je již řada písemností převáděna, nebo pořizována v elektronické podobě. Je tomu například u některých smluv, které je možné opatřit elektronickým podpisem. Až následně může být celý dokument převeden do podoby listiny. Za určitých okolností není nutné dokument tisknout vůbec, pouze se (opět elektronicky) zašle kontrahentovi a následně se uloží v počítači, případně na nějaké jiné úložiště.

Dokument obecně je vlastně zaznamenaná informace. Jako taková má určitý obsah a trvalou formu. Obsah dokumentu může být vyjádřen nejen ve formě písemné, ale také například obrazové. V užším slova smyslu jej používáme pro označení písemnosti či listiny. V souvislosti s tím nastává otázka, co je ještě listina a co již za listinu považovat nelze. V zásadě lze říci, že každá listina je písemností, nicméně ne každá písemnost musí mít formu listiny. Listina je vždy zpráva zachycená na papíře, nebo jiném podobném podkladě. Písemnost naopak může být zaznamenána i jinak než na papíře.¹⁹³ Elektronický dokument je na rozdíl od listiny vytvořen v binární soustavě. Jedná se tedy

¹⁹² BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří.: *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 594-596.

¹⁹³ POLČÁK, Radim, *Praxe elektronických dokumentů*, Bulletin advokacie 7-8/2011, s. 53 a násl.

o určitý kód, který až jeho spuštěním v aplikaci zobrazí svůj obsah. Od listiny se elektronický dokument liší například také tím, že není závislý na svém podkladu.¹⁹⁴

Podle Radima Polčáka je také elektronický dokument písemností. Splňuje totiž požadavky právně relevantní písemnosti, což je její trvalost, písemná forma a autenticita. Trvalost je vlastnost, která zaručuje časovou stabilitu písemnosti. Elektronický dokument je trvalejší, a to zejména proto, že na něj nepůsobí vnější vlivy tak, jako na papír a inkoust. Na druhou stranu ani elektronický dokument není věčný, jelikož vzhledem k neustálému vývoji informačních technologií může formát dokumentu zastarat, či nosič, na kterém je dokument umístěn, se může poškodit. Požadavek písemné formy elektronického dokumentu bude splněn už jen tím, že se jedná o písemně zaznamenanou informaci. Autenticitu zajišťuje v případě listin podpis. Jedná se o tradiční institut prověřený staletími. Podpis identifikuje osobu, potvrzuje, že v listině je deklarována její vůle a uzavírá obsah listiny, jelikož jej formálně zakončuje.¹⁹⁵

V případě elektronického dokumentu je ovšem otázka podpisu komplikovanější. Je možné použít několik variant podpisu. Jedním z nich je zaručený elektronický podpis a dále se může jednat například o elektronickou pečeť. Pouze zaručený elektronický podpis však identifikuje podepisující osobu a spolehlivě fixuje obsah dokumentu. Je totiž opatřen heslem chráněným osobním certifikátem, a tudíž je nadán větší mírou důkazní spolehlivosti než jiné formy podpisu elektronického dokumentu.¹⁹⁶

Důkaz elektronickým dokumentem je třeba provádět obdobně jako v případě listiny, tedy přečtením celého dokumentu nebo jeho části, či sdělením jeho obsahu. V ideálním případě by během jednání před soudem mohlo dojít k zobrazení dokumentu na monitoru nebo například jeho promítnutím na plátno, čímž by bylo zároveň možné, aby účastníci přihlíželi ověření elektronického podpisu. Tím by byl zároveň sdělen účastníkům obsah dokumentu. V případě, že takový postup vybavení jednací síně neumožňuje, bude třeba, aby soud postupoval v souladu s pravidly týkající se listin.¹⁹⁷

¹⁹⁴ RUDOLF, Jan, *Elektronicky podepsaný dokument jakožto důkaz v občanském soudním řízení*, Bulletin advokacie 1/2002, s. 38-42.

¹⁹⁵ To, co je uvedeno za podpisem se již nepovažuje za součást podepsaného textu.

¹⁹⁶ POLČÁK, Radim, *Praxe elektronických dokumentů*, Bulletin advokacie 7-8/2011, s. 53 a násl.

¹⁹⁷ RUDOLF, Jan, *Elektronicky podepsaný dokument jakožto důkaz v občanském soudním řízení*, Bulletin advokacie 1/2002, s. 38-42.

Elektronický dokument lze zároveň v současné době pomocí zaručené konverze převést do listinné podoby. Následně je možné nakládat s takto převedeným dokumentem jako s podepsanou listinou.

Podobně jako v případě listin, je třeba k tomu, aby byl elektronický dokument způsobilý k podání důkazu před soudem splnění stanovených podmínek. Elektronický dokument musí být pravý a pravdivý. Pravost dokumentu se přímo váže na ověřitelnost zaručeného elektronického podpisu, jako nejspolehlivější formy podpisu elektronického dokumentu. Takové ověření je možné zejména prostřednictvím prokázání, že informace o podpisu je uložena na úložišti, které je patřičně zabezpečené, splňuje určité standardy a je státem uznané. V případě listin pak soud zkoumá i její správnost, tedy pravdivost informací, které listina obsahuje. I v případě elektronického dokumentu bude podle mého názoru třeba zkoumat takový aspekt důkazního prostředku.

Soud bude hodnotit důkaz elektronickým dokumentem v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů. Často tak záleží pouze na konkrétním soudci či senátu, s jakou důvěrou bude k takovému důkaznímu prostředku přistupovat.

4.5 Důkazní prostředky de lege ferenda

V závěru své práce bych se ráda zamyslela nad otázkou, co by se mezi důkazní prostředky mohlo zařadit a co naopak považuji za překonané. Lze očekávat, že vývoj vědy a techniky bude mít i nadále určitý význam pro dokazování nejen v civilním procesu, ale i v jiných právních odvětvích. Je dokonce možné, že se nakonec lidstvo dožije dne, kdy nebude již dokazování třeba, ať už proto, že každý aspekt našeho života bude zaznamenán do určité elektronické paměti v naší hlavě a bude možné jakýkoli moment znovu přehrát, nebo proto, že bude možné cestovat v čase a každou skutečnost vnímat „v přímém přenosu“ přímo v soudní síni. Extrémním příkladem by pak mohl být svět, ve kterém člověk pozoruje na každém kroku jakýsi „Velký bratr“ a šlo by opět pouze o přehrání zaznamenané skutečnosti. Všechny tyto příklady ovšem narážejí na stejnou otázku, jakou je nutné si klást již dnes v případě provedení důkazu zvukovým a obrazovým záznamem, a sice: Kde je hranice mezi touhou po spravedlivém procesu a právem jednotlivce na ochranu jeho osobnosti? Vzhledem ke skutečnosti, že v současné době nejsou, alespoň dle mého názoru, jak soudy, tak odborná veřejnost v tomto ohledu jednotní, je otázkou, zda není na místě zvažovat zařazení právní úpravy těchto důkazních prostředků do občanského soudního řádu.

Jsem přesvědčena, že každý má právo bránit si své soukromí, a tudíž i odmítnout, aby byla jeho podoba či hlas jakkoli zachyceny. Co když se ale toto právo setká s jiným právem? Ať už se bude jednat o jakýkoli střet práv, domnívám se, že občas může být užitečné, aby člověk ustoupil od tvrdého bránění svých práv ve prospěch něčeho, co můžeme nazývat třeba vyšším dobrem.

V rámci dnešního populárního trendu, tzv. youtuberingu, tedy pořizování videa sebe sama a jeho zveřejňováním na internetu, lidé nezdědka dobrovolně odhalují své soukromí. S přihlédnutím také k sociálním sítím, kam lidé často posílají své fotky, aniž by je napadlo, že je třeba chránit si svou podobu či soukromí, je otázkou, zda není obličej každého již jakousi věcí veřejnou. V okamžiku, kdy dáváme dnes a denně na odiv svůj vzhled a zveřejňujeme další osobní informace, podle nichž je nás možné spolehlivě identifikovat, je otázkou, do jaké míry jsou naše osobní údaje stále osobními.

V zásadě se nedomnívám, že by klasické důkazní prostředky, které již po staletí dominují řízení před soudem, nějak radikálně změnily. Vždy bude v takových případech třeba vyslyšet svědky, ohledávat věci či číst listiny k tomu, aby bylo možné s jistotou říci, co lze brát za prokázané. Na druhou stranu je například přítomnost účastníků při jednání dnes spíše výjimkou a otázkou tedy je, zda se nedočkáme doby, kdy bude jednací síň prázdná a řízení bude prováděno přes internet. Totožnost osob by se v takovém případě ověřovala obdobou elektronického podpisu, jakousi elektronickou občankou a protokol by se zaznamenával automaticky. Jistě, každý takový postup by vyžadoval řadu investic do vybavení soudů a také do ochrany přenosu dat přes internet, ale je to jedna z cest, kterými se může dokazování v budoucnosti ubírat.

Je jasné, že v otázce důkazních prostředků je ještě řada otázek, které čekají na zodpovězení, a to jak ty týkající se například ochrany osobnosti, tak ty, které se vypořádávají s jinými technologiemi, jako je otázka elektronických dokumentů či různých softwarů. Díky tomu, že náš právní řád se neustále mění a přizpůsobuje vývoji ve společnosti, nepochybuji o tom, že se časem dočkáme právní úpravy nejen dalších důkazních prostředků, ale i dalších změn, které budou reagovat na vývoj vědy a techniky.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo proniknout do problematiky dokazování a zaměřit se na důkazní prostředky a jejich užití v civilním procesu. Chtěla jsem prozkoumat jejich specifika a vytvořit srozumitelný přehled. Zatímco klasické, léty ověřené důkazní prostředky, které si vzal za své i občanský soudní řád, jsou stále těmi nejvýznamnějšími a nejčastěji používanými, v souvislosti s vývojem společnosti se objevují další, které není vždy možné přiřadit k některému z již používaných. V některých případech je komplikované odlišit, zda se jedná o důkazní prostředek, který lze podřadit pod ty vyjmenované v § 125 OSŘ, nebo zda se jedná o důkazní prostředek v tomto ustanovení výslovně neuvedený. Během psaní této práce jsem nejednou přemýšlela, zda bych například elektronický dokument řadila mezi listiny či nikoli a jakým způsobem svůj výklad odůvodnit. V tomto směru se domnívám, že pro mne byl celý proces tvorby přínosný, jelikož mi umožnil nahlížet na celou problematiku optikou některých odborníků a nalézt si vlastní názor na jednotlivé otázky.

Do své práce jsem zahrнула také úvahu de lege ferenda. Skutečnost, že jsem se rozhodla tuto část zařadit, vychází z potřeby převádět si některé otázky dokazování do každodenního života, respektive nahlížet na denně používané přístroje a způsoby komunikace optikou možného použití jako důkazu před soudem. Na základě těchto úvah se domnívám, že skutečnost, že internet je čím dál tím větší součástí našeho života, bude mít v budoucnu vliv i na průběh dokazování v řízení před soudem a je třeba, aby na něj právní řád flexibilně reagoval. Právě v souvislosti s internetem mne překvapilo, že soudy se například problematice sociálních sítí zatím věnovaly méně, než jsem předpokládala. Lze tedy podle mého názoru očekávat, že se spory týkající se internetu a sociálních sítí budou objevovat před soudem stále častěji.

Je pravděpodobné, že v budoucnu bude nezbytné, aby právní řád reagoval na nové důkazní prostředky a zakotvil jejich použití v zákoně, jelikož soudy se často rozcházejí v tom, zda a do jaké míry lze ten který důkazní prostředek připustit. Toto je patrné například v případě dokazování záznamem.

Současnou právní úpravu důkazních prostředků nicméně považuji za vyhovující. I přes některé problémy, na které jsem narazila při psaní této práce, se domnívám, že jejich neuzavřený výčet je vhodnou reakcí na vývoj ve společnosti a s tím souvisejícími novými důkazními prostředky. Ač jsem přesvědčena o tom, že časem bude zákonodárce

nucen na některé z nich reagovat tak, jak učinil například zařazením § 126a OSŘ, nedomnívám se, že v současné době je taková novelizace nezbytná.

Seznam použitých zdrojů

Literatura a komentáře

BÍLEK Petr, DRÁPAL Ljubomír, JINDŘICH Miloslav, WAWERKA Karel, *Notářský řád a řízení o dědictví, 4.vydání*, 2010, ISBN 978-80-7400-181-9.

BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří.: *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol., *Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-107-9.

HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.4.2014, Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*, 1.Vydání Praha: Havlíček Brain Team, 2014, ISBN 978-80-87109-51-9.

HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník. 3., podstatně rozš. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1, online dostupný na www.beckonline.cz.

HORA, Václav, SPÁČIL, Jiří, ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právníká díla (Wolters Kluwer ČR), . ISBN 978-80-7357-540-3

JELÍNEK, Jiří a kolektiv kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb., - 3. aktualiz. a dopl. vyd.*, Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1

KASÍKOVÁ, Martina a kol., *Exekuční řád. Komentář. 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-630-2.

LAVICKÝ Petr a kol., *Občanský soudní řád (§1 až 250l), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*, 1.vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces. - Vyd. 1*, Praha : Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0.

SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3.

SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renata a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN: 978-80-7400-506-0.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renata a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-506-0.

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-297-7.

ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-539-8

ŠKÁROVÁ Marta a kol, *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou: podle stavu k 1. 9. 2009, 4. aktualiz. vydání*, Praha : Linde, 2009, ISBN 978-80-7201-769-0.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.

Odborné články

BĚLOHLÁVEK Alexander, *Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva*, Právní rozhledy 8/2006.

MACUR, Josef, *Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení*, Právní rozhledy 2/2001.

MAŘÁDEK David, *Pořízení zvukového záznamu soukromou osobou a obecné možnosti jeho použití jako důkazního prostředku v civilním soudním řízení*, Právní rozhledy 20/2015.

MORÁVEK, Jakub, *Kdy lze jako důkazní prostředek připustit záznam z kamerového systému?*, Právní rozhledy 13/2011.

PINKAVOVÁ, Zdena, *Hodnocení věrohodnosti svědecké výpovědi v civilním řízení*, Bulletin advokacie 11/2015.

POLČÁK, Radim, *Praxe elektronických dokumentů*, Bulletin advokacie 7-8/2011.

POTMĚŠIL, Jan: *Použitelnost zvukových a obrazových záznamů jako důkazu*, Správní právo, 3/2010, s. 129 – 154, článek dostupný na: <http://www.mvcr.cz/clanek/pouzitelnost-zvukovych-a-obrazovych-zaznamu-jako-dukazu.aspx>.

RUDOLF, Jan, *Elektronicky podepsaný dokument jakožto důkaz v občanském soudním řízení*, Bulletin advokacie 1/2002.

SPÁČIL, Jiří, *Hodnocení důkazu soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu (kvitancí)*, Ad Notam 5/2000.

ZEMAN Milan, *Důkaz nahrávkou pořizenou soukromou osobou nebo projevem na sociálních sítích*, EPRAVO.CZ [online], 5. 8. 2015 [cit. 25.10.2017], dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dukaz-nahravkou-porizenou-soukromou-osobou-nebo-projevem-na-socialnich-sitich-98326.html>

Právní předpisy

Zákon č. 99/1963 občanský soudní řád.

Vyhláška č. 37/1992 Sb., jednací řád okresních a krajských soudů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Listina základních práv a svobod, vyhlášena Usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Zákon č. 3/2001 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Zákon č. 120/ 2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 262/2006 Sb, zákoník práce.

Zákon č. 218/2011 kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 14.12.1997, sp. zn. III.ÚS 149/97.

Nález Ústavního soudu ze dne 6.5.2003, sp. zn. I ÚS 483/03.

Nález Ústavního soudu ze dne 1.11.2005, sp. zn. Pl.ÚS 37/03 .

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. III. ÚS 299/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 27.4.2006, sp. zn. III.ÚS 299/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. I.ÚS 2568/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. III.ÚS 3844/13.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II ÚS 1774/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 3253/13.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2016 sp. zn. I.ÚS 1054/13.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2005, sp. zn. IV.ÚS 244/05.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp.zn. 30 Cdo 22/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.6.2004, sp. zn. 32 Odo 964/2003.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 2005, sp. zn. 7 Cmo 209/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 29 Odo 801/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu z dne 11. 4. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1397/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1908/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2441/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1556/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2795/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2214/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2537/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014 sp. zn. Cdo 3871/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014 sp. zn. 29 Cdo 1171/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2014, sp.zn 32 Cdo 1124/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5069/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3851/2013.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 1979, sp. zn. Cpj 41/79.

Zpráva Nejvyššího soudu o úrovni znaleckého dokazování u soudů a státních notářství,
Cpj 161/79.

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá důkazními prostředky v civilním procesu. Důkazní prostředky jsou nezbytnou součástí dokazování, které je považováno za páteř civilního procesu. Cílem této práce je poskytnout ucelené zařazení důkazních prostředků do systematiky řízení před civilními soudy a poukázání na některá jejich specifika, včetně důkazních prostředků, které právní řád výslovně neupravuje.

Vedle odborné literatury a právních předpisů vychází tato práce z velké části také z judikatury českých soudů. Text diplomové práce je členěn do čtyř kapitol, přičemž každá se dále dělí na jednotlivé podkapitoly.

První kapitola se zabývá obecným úvodem do civilního procesu a otázkou dokazování. Definuje nejen dokazování jako takové, ale také předmět dokazování a zásady, které se v této části řízení před soudem uplatní.

Druhá kapitola pojednává o důkazních prostředcích obecně. Poskytuje čtenáři definici důkazního prostředku, jejich dělení i pojednání o tom, které důkazní prostředky jsou nepřípustné.

Třetí, nejrozsáhlejší kapitola se věnuje těm důkazním prostředkům, které výslovně upravuje občanský soudní řád. Zabývá se obecným pojednáním o každém z nich, jejich vzájemným rozlišením a popisuje i provádění důkazů před soudem. První podkapitola se věnuje výslechu svědka, povinnosti svědčit, možnosti odepřít výpověď a dále průběhu výslechu i hodnocení důkazu provedeného výslechem svědka. Další podkapitola pak pojednává o znaleckém posudku, zejména pak o jeho obsahu, náležitostech ustanovení znalce či znaleckém posudku předloženém účastníkem. Následně je pozornost věnována i zprávám a vyjádřením orgánů, fyzických a právnických osob, listinám, ohledání, včetně ohledání na místě a výslechu účastníků.

Čtvrtá a poslední kapitola pak nabízí pojednání o některých důkazních prostředcích, které zákon výslovně neupravuje. Jedná se zejména o důkaz záznamem a s ním související problematiku ochrany osobnosti. Dále čtvrtá kapitola pojednává i o dalších důkazních prostředcích, které se objevují v souvislosti s vývojem vědy a techniky, sociálních sítích a elektronických dokumentech. V závěru čtvrté kapitoly je pak práce doplněna o úvahu nad možným směřováním problematiky důkazních prostředků.

Předkládaná diplomová práce tak poskytuje přehled důkazních prostředků v civilním procesu, zamyšlení nad otázkami, které je třeba si v souvislosti s touto problematikou klást i odpovědi na některé z nich.

Abstract

The diploma thesis analyses means of evidence used in civil proceedings. Means of evidence are integral part of proofing process which is considered to be the foundation of civil litigations. The goal of this thesis is to provide comprehensive categorization of means of evidence used in civil litigations and depict some of their specifics, including means of evidence which are not specifically regulated by the law.

The thesis is based on specialized literature, legislation, and, from a large part, also on Czech courts case law. Text of the thesis is divided into four chapters, each of them further divided into several sub-chapters.

First chapter is general introduction to civil lawsuit and proofing problematics. It defines proofing process itself, subject of proofing, and principles applied in the court at this stage of the lawsuit.

Second chapter describes means of evidence in general. It provides reader with means of evidence definition and categorization, and also defines means of evidence which are inadmissible in the civil lawsuit.

Third, the most extensive chapter, is dedicated to means of evidence which are specifically regulated by code of civil judicial procedure. It describes each of them in detail, differentiates them, and also describes proofing process in the court trial. First sub-chapter is dedicated to witness interrogation, obligation to testify, testimony denial options, and also the interrogation process and evaluation of mean of proof obtained as a result of witness interrogation. Second sub-chapter analyses expert reports, in particular their contents and requirements, and also expert reports submitted by a party of a civil lawsuit. Subsequently it also deals with reports and statements provided by authorities, natural persons, and juridical persons, deeds, examinations, including on-site inspections, and interrogations of involved parties.

Fourth and last chapter analyses several means of evidence not specifically regulated by the law. In particular it deals with means of evidence in form of audio or video recordings and related problematics of personal information protection. It also analyses several other means of evidence emerging in connection with scientific and technical

inventions – social networks and electronic documents. In its ending the thesis then deals with some possible future evolution of means of evidence problematics.

As such, the diploma thesis provides overview of means of evidence used in civil proceedings, contemplation on specifics of means of evidence that have to be addressed and also some related conclusions.

Název práce v anglickém jazyce / Thesis title:

Means of evidence in civil proceedings

Klíčová slova

důkazní prostředky, dokazování, civilní proces

Key words

means of evidence, evidence, civil proceedings